

MODEL funkcjonowania **LOWE**

(Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji)

w województwie **kujawsko-pomorskim**

na lata 2021-2027

wdrażany w ramach **RLKS**

(Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność)

Spis treści

Wstęp IZ FEEdKP	5
1. Czym jest LOWE?	6
Szkola jako centrum integracji	6
Szkola jako miejsce uczenia się przez całe życie	6
Cele LOWE	7
Potencjał i możliwości szkół	7
Oferta edukacyjna szkół rozwijająca kompetencje	8
Dodatkowe funkcje szkół	8
Podstawowe założenia działalności szkoły jako LOWE	9
Należy wykorzystać potencjał szkoły dla uczenia się przez całe życie	9
Uczenie się w różnych miejscach	9
Szeroka grupa klientów LOWE	9
Oferta LOWE dostosowana do potrzeb indywidualnych oraz do oczekiwań rynku pracy	10
Zajęcia edukacyjne i aktywizujące powinny uwzględniać wiele aspektów	10
Podejście popytowe do określania treści ofert edukacyjnych	10
Szkoła powinna realizować założenia idei uczenie się przez całe życie	11
2. Partnerstwo na rzecz LOWE	15
Cele partnerstwa na rzecz uczenia się dorosłych poprzez uruchomienie LOWE	15
Cele szczegółowe:	15
Model współpracy w LOWE	15
Najefektywniejsza formuła budowania relacji	15
Efekty działań partnerskich	16
Inicjowanie partnerstwa	17
Korzyści z partnerstwa	19
Wyznaczniki działania partnerstwa w modelu LOWE	20
3. Struktura i działania LOWE	22
LOWE w strukturze lokalnej	22
Działania będące podstawą tworzenia LOWE	22
Rola organu prowadzącego szkołę w funkcjonowaniu LOWE	23
LOWE w szkole	24
Korzyści z działalności LOWE	24
Działania aktywizujące dorosłych	25
Usługi edukacyjne w LOWE	25
4. Kadra LOWE	27

Koordynator LOWE	27
Koordynatora LOWE powołuje organ prowadzący szkołę	27
Zadania Koordynatora LOWE.....	27
Administrator LOWE	28
Administradora LOWE powołuje organ prowadzący szkołę.....	28
Zadania Administratora LOWE:.....	28
Animator LOWE	30
Animatora LOWE powołuje Koordynator	30
Zadania Animatora LOWE.....	30
Kadra trenerska LOWE	30
Potencjał kadry	30
Zadania kadry trenerskiej LOWE.....	31
5. Zasoby i potencjał do wykorzystania w działalności LOWE	33
Budynek/budynki szkoły.....	33
Przyszkolna infrastruktura pomocnicza	33
Wyposażenie szkoły	33
Zasoby ludzkie	34
Kapitał społeczny	34
Szkoła i LOWE jako miejsce rozwoju kapitału społecznego	34
Inkubator kapitału społecznego	35
Rozwój kapitału społecznego.....	35
Cechy kapitału społecznego.....	36
Uczestnictwo partnerów lokalnych	36
Potencjał doświadczeń ludzkich i instytucjonalnych	37
Przykłady potencjału instytucji do wykorzystania w LOWE.....	38
6. Diagnoza problemów społecznych w otoczeniu LOWE	39
Rodzaje analiz w diagnozie problemów	39
Etap I – identyfikacja wstępna problemów społecznych.....	40
Etap II – określenie skali problemów społecznych na obszarze działania LOWE.....	40
Etap III – określenie koncentracji terytorialnej problemów społecznych na obszarze działania LOWE.	40
Etap IV – określenie znaczenia problemów dla lokalnej społeczności.	41
Etap V – ostateczny wybór priorytetowych obszarów problemowych.	41
7. Ocena działań LOWE.....	42
8. Potencjalni odbiorcy LOWE	44
Kategorie potencjalnych odbiorców LOWE	44

Podstawa do skorzystania z oferty LOWE	45
9. Rekrutacja uczestników LOWE.....	46
Jak rekrutować.....	46
Kto rekrutuje.....	46
Sposoby rekrutacji	46
10. Dostępność LOWE dla osób z niepełnosprawnościami	48
Niepełnosprawność a społeczne funkcjonowanie.....	48
Dostępność	48
Uniwersalne projektowanie	48
Racjonalne usprawnienia	49
Dostępna usługa	50
11. Grant i procedura grantowa	53
12. Kolejność działań w ramach tworzenia i funkcjonowania LOWE.....	56
13. Słownik skrótów i pojęć.....	56

Wstęp IZ FE dKP

Model funkcjonowania LOWE w województwie kujawsko-pomorskim na lata 2021-2027 wdrażany w ramach RLKS powstał w oparciu o model LOWE przygotowany przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, w oparciu o doświadczenia z projektu pilotażowego realizowanego w latach 2017-2018 w ramach PO WER.

Projekty dotyczące tworzenia LOWE będą w perspektywie finansowej 2021-2027 finansowane na poziomie regionalnym. IZ FE dKP zaprogramowała realizację takich projektów w ramach RLKS. Doświadczenie LGD w budowaniu partnerstw oraz działania na rzecz lokalnej społeczności wymusiły dostosowanie istniejącego już modelu do specyfiki wdrażania tego instrumentu terytorialnego. Wprowadzone modyfikacje nie naruszają podstawowych zasad tworzenia LOWE: przeprowadzania diagnozy potrzeb, tworzenia partnerstw oraz powołania administratora LOWE. Zachowane zostaną również podstawowe założenia funkcjonowania LOWE: zdrowy rozsądek oraz skuteczność.

Model opisuje procesy powołania i działania LOWE w środowisku lokalnym w oparciu o doświadczenia z PO WER. Jego funkcją jest przybliżenie idei LOWE zasad funkcjonowania, struktury organizacyjnej, kadry, sposobu wykorzystania zasobów szkoły, procedury powołania, stworzenia i rozwoju partnerstwa. Zawiera również charakterystykę uczestników LOWE jako odbiorców, sposób diagnozowania ich potrzeb w zakresie kompetencji, zasady rekrutacji oraz opis oferty.

Opracowany model zawiera elementy merytoryczne, organizacyjne, prawne oraz marketingowe wspierające szkoły w funkcji LOWE. Zawiera rozwiązania, które będą wykorzystane przez organy prowadzące szkołę, które będą starały się o uzyskanie grantu na prowadzenie LOWE.

Ilekcroć w dokumencie będzie powołanie się na zgodność z modelem, odniesienie będzie dotyczyło „MODELU funkcjonowania LOWE (Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji) w województwie kujawsko-pomorskim na lata 2021-2027 wdrażanego w ramach RLKS (Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność)”.

1. Czym jest LOWE?

Szkoła jako centrum integracji

Szkoła jako LOWE swoje działania ukierunkowuje na uczniów, rodziców, innych dorosłych oraz całe otoczenie. Jednym z podstawowych wyzwań dla LOWE jest pełniejsza integracja z otoczeniem, w tym zwłaszcza z instytucjami lokalnymi, a także z różnorodnymi osobami.

Szkoła jako miejsce uczenia się przez całe życie

LOWE pełni istotną rolę w aktywizowaniu dorosłych i społeczności lokalnej na rzecz rozwoju umiejętności stanowiących podstawę dla uczenia się przez całe życie, w szczególności na obszarach defaworyzowanych. Pozwalają one na kontynuację edukacji na różnych poziomach i w różnych dziedzinach, na stawianie i osiągnięcie celów, na radzenie sobie w różnych sytuacjach. Nabyte umiejętności ułatwiają poruszanie się na rynku pracy, przyczyniają się do rozwoju wspólnot (w tym społeczności lokalnych) i rozwoju osobistego.

Szkoła w oparciu o potencjał infrastrukturalny, zasoby kadrowe, wsparcie instytucji lokalnych i współpracę ponadlokalną tworzy ofertę uczenia się dla dorosłych. Oferty tej nie opiera wprost na programach nauczania i podręcznikach stosowanych w edukacji dzieci i młodzieży, ale na *diagnozie* dotyczącej tego, jakie umiejętności są potrzebne dorosłym, jakie są ich luki kompetencji oraz jakie są ich potencjały, które można wykorzystać. Na tej podstawie tworzona jest oferta różnych treści i form uczenia się „szyta na miarę”. Oferta ta ma zatem charakter edukacji pozaformalnej, tj. organizowanej instytucjonalnie, ale poza oficjalnymi programami nauczania. Wiele badań wskazuje, że dorośli chętniej uczestniczą w edukacji pozaformalnej niż formalnej. Sprzyjają temu:

- (a) treści edukacji pozaformalnej, które łatwiej jest dostosować do konkretnych potrzeb osób dorosłych, niż w przypadku edukacji formalnej;
- (b) bardziej elastyczna organizacja zajęć;
- (c) uwzględnienie zajęć praktycznych - uczenie się przez działanie, a nie tylko słuchanie wykładów;
- (d) partnerskie traktowanie „odbiorców”, w tym uwzględnianie ich potencjałów, które pozwalają na wykorzystywanie ich także w roli „nauczycieli” innych dorosłych;
- (e) rozwijanie zajęć i więzi zespołowych;

(f) ocena skuteczności zajęć oparta nie tyle na zapamiętanych treściach, co na nowych i potrzebnych umiejętnościach.

Należy pamiętać, że LOWE to nie tylko sama szkoła, ale także organy prowadzące szkoły i inne podmioty lokalne (w sołectwie, gminie i powiecie), zwłaszcza te, które przystąpią do partnerstwa. Bowiern LOWE to również formuła *partnerstwa lokalnego* integrującego wszystkie podmioty ważne dla rozwijania potrzebnych umiejętności i uczenia się przez całe życie.

Wyzwaniem dla polityki edukacyjnej i szerszej polityki społecznej jest poprawa umiejętności dorosłych, w tym umiejętności ważnych dla uczenia się przez całe życie oraz dla rozwoju społeczności lokalnych. Szczególnie dotyczy to dorosłych mało aktywnych edukacyjnie i społeczności lokalnych na obszarach defaworyzowanych.

W tym zakresie istnieją następujące *wyzwania dla nowej misji szkół*:

- potrzeba zaktywizowania biernych edukacyjnie dorosłych w otoczeniu szkół;
- utrzymanie zaangażowania tych osób przez dobór odpowiednich form i zakresu oferty edukacyjnej, dostosowanej do indywidualnych potrzeb i oczekiwań;
- aktywizowanie nie tylko osób, ale także instytucji i organizacji na rzecz rozwoju umiejętności.

Cele LOWE

Głównym celem LOWE jest aktywizowanie dorosłych i społeczności lokalnych na rzecz rozwoju umiejętności stanowiących podstawę dla uczenia się przez całe życie, przydatnych do poruszania się na rynku pracy, dla rozwoju osobistego i rozwoju wspólnot.

Dlaczego szkoła powinna pełnić rolę LOWE?

Wynika to z kilku kwestii:

Potencjał i możliwości szkół

Obecnie szkoły dysponują zasobami i możliwościami, które odpowiednio wykorzystane mogą stać się podstawą dla powstania trwałego lokalnego ośrodka inicjowania, pobudzania i koordynowania różnych form pozaformalnej edukacji dorosłych. Realizacja grantu przez organ prowadzący szkołę pozwoli wykorzystać potencjał szkoły do stworzenia jednej z najbardziej dostępnych sieci usług publicznych i uaktywnienia edukacyjnego osób dorosłych.

Oferta edukacyjna szkół rozwijająca kompetencje

Obecnie szkoły są miejscem spotkań i aktywności rodziców oraz opiekunów uczniów, którzy nie tylko przychodzą do szkoły, aby dowiedzieć się o postępach dzieci, ale są też skłonni do angażowania się w różne przedsięwzięcia realizowane przez szkołę i w szkole. Można zatem wykorzystać naturalne zainteresowanie rodziców i opiekunów postęпами dzieci w szkole, aby zachęcić ich do podejmowania różnych przedsięwzięć, projektów. W ten sposób będą oni uczestniczyć w pozaformalnej edukacji rozwijając kompetencje podstawowe, takie jak np. umiejętności komunikacyjne, współpraca w zespole, planowanie itp. Rozwijanie kompetencji podstawowych wśród uczestników jest obligatoryjne.

Należy dążyć do tego, aby taka aktywność dorosłych nabierała trwałego charakteru i wychodziła poza działania bezpośrednio związane z podstawową, tradycyjnie rozumianą rolą rodziców w szkole (dowiadanie się, jak sobie radzą dzieci). Chodzi o to, żeby dorośli stopniowo angażowali się we wspólne działania „dla siebie” i społeczności lokalnej, a nie tylko dla dzieci. Te działania powinny stać się podstawą tworzenia LOWE.

Dodatkowe funkcje szkół

Poza rodzicami i opiekunami uczniów ważną grupą docelową dla oferty szkół jako LOWE są osoby z otoczenia lokalnego, które zostały wskazane jako priorytetowe dla LOWE w wyniku diagnozy problemów. LOWE może się stać dla społeczności lokalnej miejscem znanym i cenionym z uwagi na użyteczność i przydatność prowadzonych działań i atrakcyjność nietradycyjnych form edukacji. LOWE może być przestrzenią, w której można przez doświadczenie nabyć kompetencje i umiejętności społeczne, które są istotne na rynku pracy oraz w pełnieniu wielu ról społecznych. Rozwinięte w ramach oferty LOWE kompetencje można wykorzystać, między innymi w poszukiwaniu ofert pracy lub zmiany pracy, poprawie swojego statusu w pracy, przekonywaniu do siebie pracodawców i współpracowników, załatwianiu spraw urzędowych, nawiązywaniu nowych kontaktów społecznych, wchodzeniu w nowe wzory małej przedsiębiorczości, uczestniczeniu w grupach społecznych, poprawianiu relacji w rodzinie i w otwieraniu wielu innych ścieżek wyprowadzających z wykluczenia społecznego.

LOWE funkcjonujące w oparciu o szkoły, powinny służyć jako baza infrastrukturalna, instytucjonalno-organizacyjna oraz baza kapitału ludzkiego i społecznego dla

realizacji przez organy prowadzące zadania dotyczące aktywizowania poprzez pozaformalną edukację osób dorosłych w połączeniu z szerszą aktywizacją społeczności lokalnych.

W kontekście polityki społecznej i występujących lokalnie problemów społecznych ważne jest, żeby docelowo objąć działaniami LOWE jak największą liczbę dorosłych członków społeczności lokalnej, w tym szczególnie osoby z grup defaworyzowanych. Wiadomym jest, że poziom kompetencji decyduje często o aktywności zawodowej.

Podstawowe założenia działalności szkoły jako LOWE

Szkoła zmotywowana do pełnienia roli LOWE, na podstawie niniejszego modelu powinna wypracować własną koncepcję szczegółową prowadzenia ośrodka.

Szkoły powinny uwzględnić w swojej koncepcji bycia LOWE ogólne założenia.

Należy wykorzystać potencjał szkoły dla uczenia się przez całe życie

Konieczne jest w funkcjonowaniu LOWE wykorzystanie doświadczeń, kompetencji kadry i zasobów materialnych szkoły (infrastruktura, nauczyciele, zaplecze organizacyjno-instytucjonalne) oraz sieci powiązań szkół z innymi instytucjami w środowisku lokalnym i ponadlokalnym (np. z zakresu szkoleń nauczycieli) w celu zwiększenia aktywności edukacyjnej rodziców.

Uczenie się w różnych miejscach

Nie wszystkie zajęcia muszą być organizowane w szkołach. Nietradycyjne formy edukacji, np. w gospodarstwach rozwijających z sukcesem wzory małej przedsiębiorczości, w grupach dorosłych rozwijających wspólne przedsięwzięcia lub zainteresowania, w gospodarstwach domowych rozwijających wzory edukacji rodzinnej lub na cyfrowych platformach społecznościowych (zwłaszcza znanych w społeczności lokalnej). LOWE powinien wykorzystywać pełen katalog środków i metod służących rozszerzeniu zakresu tematycznego i zróżnicowaniu form aktywności dorosłych (nie ograniczając ich do tematów i form dydaktycznych znanych ze szkoły).

Szeroka grupa klientów LOWE

Szkoła jako LOWE musi przewidywać w swoim funkcjonowaniu rozwiązania służące poszerzeniu grupy uczestników o osoby inne niż rodzice (lub opiekunowie dzieci). W tym celu niezbędne jest zachęcanie osób dorosłych do uczestnictwa w edukacji poprzez stosowanie w LOWE metod wykorzystujących i promujących powiązania edukacji z praktyką, tj. z naciskiem na efekty ważne dla powodzenia osobistego w

połączeniu z rozwojem społeczności lokalnej. Aby sprostać swojej misji LOWE powinien zakładać wykorzystanie aktywizujących metod dydaktycznych, w tym przede wszystkim form uczenia się w zespołach realizujących różnego rodzaju projekty, w tym wzory wzajemnego uczenia się osób dorosłych od siebie. Istotnym zadaniem LOWE jest nie tylko „nauczanie”, ale w równym stopniu odkrywanie i wykorzystywanie istniejących potencjałów w społeczności lokalnej w zakresie różnych umiejętności, które mogą być transferowane wprost między dorosłymi (w tym wypadku kadra LOWE może rozwijać funkcję lokalnego moderatora umiejętności).

Oferta LOWE dostosowana do potrzeb indywidualnych oraz do oczekiwań rynku pracy

Oferta LOWE powinna być sprofilowana tak, aby odpowiadać na indywidualne potrzeby uczestników, w tym potrzeby związane z funkcjonowaniem na rynku pracy. W ustalaniu treści programów uczenia się powinny być dostrzegane i uwzględniane opinie różnych środowisk:

- lokalnych i regionalnych pracodawców,
- instytucji rynku pracy,
- instytucji kultury,
- instytucji sportu,
- instytucji turystyki,
- instytucji ochrony zdrowia,
- doradztwa prawnego,
- wsparcia rodziny,
- instytucji integracji i pomocy społecznej,
- organizacji pozarządowych,
- innych organizacji społecznych.

Zajęcia edukacyjne i aktywizujące powinny uwzględniać wiele aspektów

Formy edukacji powinny respektować zaangażowanie dorosłych w codzienne sprawy związane z pracą lub jej poszukiwaniem oraz w społeczne wzory funkcjonowania społeczności lokalnych.

Podejście popytowe do określania treści ofert edukacyjnych

LOWE powinien być usługodawcą odpowiadającym na popyt na usługi rozwijania kompetencji. Oznacza to, że szkoła powinna dostosować swoją koncepcję LOWE do zasad i sposobów wykorzystania podejścia popytowego w określaniu usług, które

oferować będzie LOWE. Usługi świadczone w ramach LOWE powinny być dostosowane do potrzeb społeczności lokalnej i oczekiwań osób z nich korzystających.

Szkoła powinna realizować założenia idei uczenie się przez całe życie

Do ważnych działań LOWE nawiązujących do idei uczenia się przez całe życie należy zaliczyć:

- nadanie wyższej rangi uczeniu się dorosłych – nieograniczonemu jednak do treści i form stosowanych w edukacji formalnej, a bardziej zbliżonemu do dwóch głównych środowisk zorganizowanego i praktycznego uczenia się dorosłych, tj. rozwijania umiejętności dla pracy i w pracy oraz dla integracji różnych wspólnot w trakcie działań w tych wspólnotach;
- rozwijanie sposobów określania potrzeb dorosłych na umiejętności w środowiskach lokalnych, w tym ocen umiejętności dorosłych identyfikujących nie tylko luki kompetencji, ale także ich potencjały, jako podstawy popytowego modelu uczenia się dorosłych;
- rozwijanie aktywnych form rekrutacji uczestników;
- zwiększenie powszechnego dostępu do informacji i doradztwa edukacyjno-zawodowego dotyczącego możliwości edukacyjnych, przedsiębiorczości i zatrudnienia;
- przybliżanie dorosłym różnych możliwości uczenia się i edukacji;
- Rozwijanie elastycznie organizowanych ofert edukacyjnych trafionych w potrzeby dorosłych;
- rozwój innowacyjnych koncepcji uczenia się/nauczania, w tym uczenia się przez działanie, np. przez realizowanie projektów, uczenia się w zespołach i uczenia się partnerskiego (z rolą nauczyciela jako moderatora wzajemnego uczenia się wśród dorosłych), samodzielnego uczenia się w środowisku cyfrowym;
- upowszechnianie umiejętności uniwersalnych (kompetencji, w tym umiejętności podstawowych, zwłaszcza cyfrowych) ważnych przez całe życie dla określania i osiągania celów, radzenia sobie w różnych sytuacjach zawodowych, społecznych, rodzinnych, codziennych itp. oraz ewentualnego kontynuowania edukacji na poziomie co najmniej o szczebel wyższy niż osiągnięty i edukacji specjalistycznej;

- rozwijanie zintegrowanych form wsparcia dorosłych z niskimi kwalifikacjami i umiejętnościami potrzebujących jednoczesnych działań ze strony różnych instytucji, nie tylko edukacyjnych;
- rozwijanie partnerstwa w środowisku lokalnym na rzecz umiejętności dorosłych;
- udział we współpracy ponadlokalnej, w tym partnerskiego uczenia się LOWE jako instytucji dla realizacji najtrudniejszych zadań;
- rozwijanie metod i narzędzi edukacji dorosłych skutecznych w środowisku lokalnym;
- rozwijanie własnych propozycji form oceny skuteczności działań LOWE opartych nie tyle na zapamiętanych treściach szkoleń, co na potrzebnych dorosłym i środowisku lokalnemu umiejętnościach oraz na integracyjnym oddziaływaniu LOWE;
- zwiększenie inwestowania w uczenie się (prywatnego i społecznego).

Podstawy prawne dla funkcjonowania LOWE Funkcjonowanie LOWE jest zgodne z obecnym stanem prawnym. Wszystkie zadania, przewidziane do realizacji w ramach funkcjonowania LOWE, są zadaniami jednostek samorządu terytorialnego, określonymi w tzw. samorządowych ustawach ustrojowych, tj. ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 40, 572), ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 1526, z 2023 r. poz. 572) oraz ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 2094, z 2023 r. poz. 572).

Do LOWE zastosowanie znajdują także zapisy innych ustaw, np. ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 900), czy ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 2268, 2270, ze zm.) (uops), ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 690, ze zm.) (uopz).

Rekomendacje:

Szkoły w określaniu własnej koncepcji działania jako LOWE powinny uwzględniać aktualny stan prawny.

Szkoła, ze względu na swój potencjał osobowy i materialny, może odgrywać w procesie integrowania takich działań znacząco większą rolę niż dotychczas i rozszerzać zakres swoich działań o formy pracy aktywizujące ludzi dorosłych.

Wnioski z pilotażu wskazują na szkołę, jako najlepszą bazę dla LOWE, ale bez sztywnego podporządkowania jej przepisom regulującym treści i formy kształcenia. Najlepiej sprawdziła się formuła organizacyjna integralnie powiązana ze szkołą, ale dająca możliwości bardziej elastycznego działania w zakresie zatrudniania kadry szkoleniowej i form prowadzonych aktywności edukacyjnych.

Warto przy tym zauważyć, że już w aktualnym brzmieniu przepisów szkoła ma możliwość prowadzenia zajęć edukacyjnych (innych niż objęte ramowymi planami nauczania).

Doraźne rozwiązanie to: realizacja projektu własnego przez szkołę finansowanego z różnych źródeł przy wsparciu różnych podmiotów (środki własne wygospodarowane przez samorzady, współpraca z partnerami, sponsorami).

Dla umożliwienia dyrektorowi szkoły podejmowania działań zaplanowanych w ramach LOWE, w przypadkach gdy organem prowadzącym będzie jednostka samorządu terytorialnego (JST), prezydent/burmistrz/wójt/zarząd powiatu/zarząd województwa może w specjalnym (odrębnym) pełnomocnictwie udzielić upoważnienia dyrektorowi szkoły, na bazie którego będzie funkcjonował LOWE. Przy zastosowaniu takiego modelu, udzielone pełnomocnictwo stanowić będzie podstawę do wykonywania zadań z zakresu oświaty, pomocy społecznej i promocji zatrudnienia, we współpracy z instytucjami opieki społecznej i rynku pracy (w zależności od zakresu udzielonego pełnomocnictwa).

Zasadnym wydaje się też, aby uruchomieniu działalności LOWE towarzyszyło podpisanie stosownego porozumienia (umowy), określającego zasady i formy współpracy stron. Jeżeli dana JST zdecyduje się na utworzenie LOWE i uzyska na ten cel grant, środki finansowe grantu zwiększają dochody budżetu JST, co musi być przyjęte stosowną uchwałą rady gminy/powiatu/województwa lub - w odniesieniu do placówek niepublicznych – ich organów stanowiących. W dalszej kolejności szkoła otrzymuje te środki w planie finansowym szkoły, gdzie musi być uwzględniony stosowny podział na rozdziały i paragrafy wg klasyfikacji budżetowej. Etap ten musi być poprzedzony sporządzeniem planu działań LOWE, tak aby można było określić szczegółowo rodzaje wydatków.

Tryb i formę zatrudnienia osób pracujących w oraz na rzecz LOWE w placówce niepublicznej regulują wewnętrzne przepisy organu prowadzącego. Natomiast w placówce publicznej, w obecnym stanie prawnym, zatrudnienie w ramach LOWE

dyrektora szkoły, czy nauczycieli, może nastąpić jedynie w drodze umów cywilnoprawnych. Dyrektor szkoły może zatrudniać w ten sposób nauczycieli - na podstawie upoważnienia organu wykonawczego JST, natomiast z dyrektorem szkoły umowę zawiera wójt/burmistrz/prezydent/zarząd powiatu/zarząd województwa.

WAŻNE: LOWE jest formą edukacji pozaformalnej, dlatego też nie należy go traktować jako rodzaju szkoły lub jednostki organizacyjnej systemu kształcenia ustawicznego.

Chcąc uruchomić w społeczności lokalnej LOWE należy skorzystać z istniejących aktów prawnych, które umożliwiają organowi prowadzącemu szkołę (gminie, powiatowi, NGO) uruchomić LOWE w oparciu o istniejącą infrastrukturę szkoły.

Po analizie obowiązujących unormowań prawnych należy stwierdzić, że prawo nie stwarza żadnych ograniczeń do podejmowania działania LOWE dla uczenia się dorosłych przez całe życie, także z udziałem otoczenia społecznego i gospodarczego.

Jako organ prowadzący należy podjąć decyzję o powołaniu LOWE i wskazać obszar jego działania, przy czym należy dopilnować, aby nie wykraczał on poza obszar objęty LSR.

2. Partnerstwo na rzecz LOWE

Cele partnerstwa na rzecz uczenia się dorosłych poprzez uruchomienie LOWE

Celem głównym Partnerstwa na rzecz uczenia się dorosłych [lub - umiejętności dorosłych (w skrócie „Partnerstwo na rzecz umiejętności”)] w oparciu o LOWE jest zwiększenie dostępu osobom dorosłym do różnych form uczenia się przez całe życie.

Cele szczegółowe:

- Zwiększenie udziału dorosłych w edukacji, poprzez uaktywnienie i zaangażowanie osób dotychczas biernych edukacyjnie z wykorzystaniem zasobów partnerów.
- Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych wynikających z niskiego poziomu kompetencji na podstawie działań LOWE.

Model współpracy w LOWE

Model współpracy w LOWE oparty jest na *Partnerstwie na rzecz umiejętności w społeczności lokalnej* i zakłada wspólne wdrażanie LOWE na bazie lokalnej szkoły we współpracy z otoczeniem społecznym i gospodarczym.

Liderem w/w partnerstwa jest organ prowadzący szkołę, zaś członkami partnerstwa są: szkoła, w której usytuowane jest LOWE oraz zaproszeni partnerzy lokalni, którzy zadeklarują aktywny udział w działaniach partnerstwa wspierającego działalność LOWE.

Partnerstwo na rzecz umiejętności to: platforma współpracy pomiędzy różnymi partnerami.

Najefektywniejsza formuła budowania relacji

Partnerstwo na rzecz umiejętności stanie się najefektywniejszą formułą budowania relacji współpracy i partnerstwa LOWE z otoczeniem społecznym i gospodarczym.

Partnerstwo ma formę współpracy partnerów, którzy wspólnie, w sposób systematyczny i trwały, z wykorzystaniem innowacyjnych metod oraz rozwiązań planują, projektują, wdrażają i realizują określone działania, inicjatywy i usługi edukacyjne w zakresie uczenia się osób dorosłych. To międzysektorowa kooperacja, efektywna, ukierunkowana na cele i transfer wiedzy w zakresie rozwijania

kompetencji osób dorosłych. To współpraca, w której podmioty nawzajem się wspierają i wzbogacają: doświadczeniem ludzkim oraz instytucjonalnym, a także zasobami ludzkimi, kapitałem społecznym i potencjałem infrastrukturalnym. Partnerzy otwierają się na różnorodność nowych rozwiązań, na odmienne sposoby myślenia, doświadczenia i świadczenie nowatorskich - innowacyjnych usług edukacyjnych w zakresie rozwijania kompetencji osób dorosłych zgodnie z ich indywidualnymi potrzebami i specyfiką lokalną.

Model wykorzystuje obecny potencjał wszystkich instytucji funkcjonujących poza szkołą.

Efekty działań partnerskich

Efektom działań partnerskich na rzecz edukacji dorosłych będzie aktywizacja w zakresie uczenia się przez całe życie dorosłych mieszkańców społeczności lokalnej oraz zmiana świadomości i postaw osób dorosłych nt. edukacji, która w przyszłości zaowocuje rozwojem lokalnego środowiska społeczno-gospodarczego, zbuduje tożsamość lokalną wśród mieszkańców oraz doprowadzi do reintegracji społeczno-zawodowej różnych grup mieszkańców, a także podniesie jakość życia społeczności lokalnej.

Do wdrożenia modelu niezbędne są działania z zakresu „mapowania”, czyli rozpoznania podmiotów, z którymi warto potencjalnie nawiązać współpracę, partnerstwo, a następnie poznania wzajemnego partnerów, poznanie kompetencji, sposobów działania, nawiązania osobistych kontaktów i wreszcie uzgodnienia potencjalnych obszarów współpracy.

Rekomendacja: Zaleca się, aby partnerstwo utworzone było z podmiotami, z którymi współpraca w sposób bezpośredni wpłynie na skuteczne wdrożenie modelu, tj. z otoczeniem społecznym i gospodarczym, w tym m.in. z pracodawcami, organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami rodziców oraz z innymi instytucjami systemu oświaty działającymi na rzecz edukacji osób dorosłych oraz instytucjami innych dziedzin działającymi w tym zakresie (instytucje rynku pracy, ekonomii społecznej, kultury, wsparcia rodziny, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, sportu i turystyki) i innymi partnerami lokalnymi.

Warto zwrócić uwagę, że w gminach wiejskich, można w partnerstwie uwzględnić wszelkie instytucje i inne podmioty jak:

- parafia;
- ochotnicza straż pożarna;
- podstawowa opieka zdrowotna;
- koła gospodyń wiejskich;
- koła myśliwskie;
- zespoły ludowe;
- instytucje kultury;
- instytucje rynku pracy;
- instytucje pomocy społecznej;
- instytucje ochrony środowiska;
- instytucje ochrony terytorialnej itp.

W większych miastach, zwłaszcza wojewódzkich, potencjał partnerstwa jest wręcz nieograniczony. Dostępne są bowiem wszelkie typy instytucji dysponujące potencjałem.

Inicjowanie partnerstwa

Podmioty tworzące partnerstwo to w pierwszym etapie podmioty bezpośrednio wdrażające model LOWE w społeczności lokalnej – posiadające doświadczenie w prowadzeniu kształcenia i kierowania placówką edukacyjną oraz doświadczenie w budowaniu współpracy z otoczeniem lokalnym przy realizacji zadań użyteczności publicznej. Są to:

- **organ prowadzący szkołę**
- **szkoła, w której usytuowane jest LOWE**

Etap I: Organ prowadzący szkołę jako Lider uchwałą organu decyzyjnego powołuje LOWE na bazie lokalnej szkoły i jako Lider inicjuje partnerstwo poprzez zawarcie porozumienia partnerskiego ze szkołą, w której usytuowane jest LOWE.

Organ prowadzący szkołę jako Lider partnerstwa i szkoła z funkcją LOWE to partnerzy wiodący Partnerstwa na rzecz umiejętności. Porozumienie partnerskie pomiędzy organem prowadzącym szkołę, a szkołą z funkcją LOWE określa cele i zadania partnerów wiodących oraz przeprowadzenie przez organ prowadzący szkołę w budowaniu partnerstwa w oparciu o podmioty lokalne.

Zaleca się, aby partnerstwo miało charakter formalny. Doświadczenia testowania wskazały, że w przypadkach partnerstwa sformalizowanego efektywność LOWE była

wyższa. Partnerstwo nieformalne ma siłę oddziaływania jedynie w pierwszym etapie. Zazwyczaj partnerstwo nieformalne towarzyszy „prawdziwemu” partnerstwu. Istnieje ryzyko, że LOWE pozostanie na etapie partnerstwa niesformalizowanego.

Etap II: Organizowanie partnerstwa.

Organ prowadzący zaprasza szkołę do partnerstwa, następnie zaprasza partnerów lokalnych z otoczenia społecznego i gospodarczego.

Etap III: Planowanie i wdrażanie partnerstwa z udziałem partnerów lokalnych.

Ten etap planowania i wdrażania partnerstwa, z udziałem partnerów lokalnych z otoczenia społecznego i gospodarczego to przeprowadzenie spotkań partnerskich w celu wspólnego wypracowania przez wszystkich partnerów LOWE następujących działań wspólnych wspierających funkcjonowanie i trwałość LOWE w społeczności lokalnej:

- Integracja partnerów wokół idei uczenia się dorosłych przez całe życie i roli oraz zadań LOWE.
Identyfikacja wszystkich zasobów i potencjałów partnerów lokalnych, jakimi dysponuje partnerstwo do wspierania LOWE – mapy lokalnych zasobów.
- Wspólne wypracowanie Zasad współpracy i Regulaminu Partnerstwa na rzecz umiejętności, w celu wspierania LOWE przez partnerów lokalnych.
- Zarządzanie partnerstwem i rola poszczególnych partnerów we wsparciu LOWE.
Rola i zadania organu prowadzącego w partnerstwie lokalnym.
Rola i zadania LOWE w partnerstwie lokalnym.
Rola i zadania partnerów lokalnych na rzecz LOWE.
Wypracowanie przez partnerstwo lokalne platformy współpracy, wymiany doświadczeń i informacji z innymi ośrodkami.
- Personalizacja usług edukacyjnych w LOWE w oparciu o zdiagnozowaną lukę kompetencyjną w podziale na partnerów lokalnych. Monitoring i ewaluacja jakości świadczonych usług i działań LOWE.
- Pozyskiwanie środków finansowych do wzmocnienia działalności LOWE i zachowania trwałości LOWE z udziałem partnerów lokalnych.
- Wypracowanie ostatecznej formy partnerskiego porozumienia na rzecz wspierania LOWE oraz wspólne wypracowanie formy sprawozdań organu prowadzącego szkołę jako LOWE, z działalności LOWE w każdym roku kalendarzowym.

Wspólne wypracowanie przez partnerów lokalnych Partnerstwa Lokalnego na rzecz wspierania LOWE w oparciu o Porozumienie Partnerskie jako elementu trwałości LOWE. Trwałość LOWE przez partnerstwo lokalne na rzecz wspierania LOWE.

Korzyści z partnerstwa

Korzyści z partnerstwa na rzecz uczenia się przez całe życie osób dorosłych w społeczności lokalnej wspierającego model LOWE:

- integracja środowisk i wspólne działania na rzecz edukacji osób dorosłych, podmiotów lokalnych, nawiązywanie nowych kontaktów,
- uczestnictwo – silne zaangażowanie uczestników – osób dorosłych w uczenie się i partnerów lokalnych w spotkaniach, konsultacjach i działaniach na rzecz wspierania i trwałości LOWE,
- otwartość i elastyczność, optymizm i kreowanie nowych, innowacyjnych rozwiązań w uczeniu się dorosłych, nowe formy współdziałania,
- wspólna wizja, misja, jasno określony cel działania w zakresie uczenia się osób dorosłych przez całe życie,
- jasno określone role poszczególnych partnerów w realizacji kształcenia kompetencji osób dorosłych w społeczności lokalnej,
- wspólne diagnozowanie, planowanie, realizowanie i monitoring usług edukacyjnych dla osób dorosłych,
- nastawienie na działanie i odpowiedzialność za realizację zadań przez partnerów,
- czytelne procedury i zasady oraz regulamin określające zasady funkcjonowania partnerstwa (porozumienie partnerskie),
- tworzenie efektu synergii tj. wartości dodanej, innowacji, nowatorskich rozwiązań w zakresie uczenia się osób dorosłych, w tym rozwijania kompetencji i umiejętności społecznych zgodnie z indywidualnymi potrzebami oraz specyfiką lokalną w oparciu o lokalne zasoby i potencjał partnerów,
- wyjście naprzeciw wspólnym problemom i potrzebom szkół i placówek na obszarze objętym LSR oraz rynku pracy,
- zaangażowanie lokalnej społeczności w sprawy edukacji osób dorosłych w zadania edukacyjne na rzecz uczenia się dorosłych,

- efektywne wykorzystanie lokalnych zasobów ludzkich i instytucjonalnych, dostęp do większej puli zasobów każdego z partnerów, sektorów,
- pozyskanie dodatkowego finansowania z różnych źródeł (często finansowanie projektów jest uwarunkowane większym zaangażowaniem partnerów lokalnych: instytucji, organizacji, szkół i placówek),
- wzmocnienie istniejącej współpracy międzysektorowej na rzecz edukacji dorosłych i kształcenia pod potrzeby rynku pracy, powstanie nowych dynamicznych sieci współpracy,
- różnorodne mechanizmy umożliwiające każdemu partnerowi efektywne wykorzystanie posiadanych kompetencji i umiejętności w celu osiągnięcia wspólnych korzyści.

Wyznaczniki działania partnerstwa w modelu LOWE

- Porozumienie grupy podmiotów działających wspólnie na rzecz uczenia się osób dorosłych, w tym rozwijania kompetencji i umiejętności społecznych;
- Wspólna wizja, cele partnerstwa, odpowiedzialność członków za partnerstwo i ich zaangażowanie, otwartość na innych partnerów we wdrażaniu modelu LOWE w społeczności lokalnej;
- Związek organizacji, instytucji i podmiotów działających wspólnie, mających wspólne obszary działania i wspierających LOWE;
- Prowadzenie trwałych i systematycznych działań przy wykorzystaniu zasobów, doświadczeń i usług partnerskich podmiotów;
- Właściwe wykorzystanie potencjału poszczególnych członków i wymiana informacji między partnerami realizującymi model oraz partnerami z otoczenia wspierającymi wdrożenie modelu LOWE w społeczności lokalnej.

Partnerstwo spowoduje rzeczywistą współpracę instytucji z poziomu np. gminnego (lokalnego) z instytucjami z poziomu powiatowego, z otoczeniem społecznym i gospodarczym, w tym z pracodawcami, organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami rodziców i z innymi instytucjami systemu oświaty działającymi na rzecz edukacji osób dorosłych oraz instytucjami innych dziedzin działającymi w tym zakresie (instytucje rynku pracy, ekonomii społecznej, kultury, wsparcia rodziny, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, sportu i turystyki).

Należy w partnerstwie tworzyć warunki do wymiany doświadczeń i rozwoju współpracy na poziomie instytucji. Istnieje potrzeba stwarzania możliwości do poznania partnerów, nawiązania kontaktów, w tym osobistych, koleżeńskich, wypracowania sposobów roboczej komunikacji (formalnej i nieformalnej), wypracowywania wspólnych pomysłów. Możliwość wymiany doświadczeń jest niezwykle potrzebna zarówno pomiędzy instytucjami integracji i pomocy społecznej działającymi na rzecz uczenia się osób dorosłych i ich otoczenia faktycznego, jak i pomiędzy organizacjami pozarządowymi, instytucjami rynku pracy, a innymi podmiotami z otoczenia społeczno-gospodarczego.

Należy zainicjować partnerstwo, sformalizować oraz podpisać porozumienie partnerskie na rzecz wspierania LOWE

3. Struktura i działania LOWE

LOWE w strukturze lokalnej

LOWE to ośrodek funkcjonujący w oparciu o szkołę. To baza infrastrukturalna, instytucjonalnoorganizacyjna oraz baza kapitału ludzkiego i społecznego dla realizacji przez organy prowadzące zadań dotyczących aktywizowania poprzez edukację nieformalną oraz pozaformalną osób dorosłych, w połączeniu z szerszą aktywizacją społeczności lokalnych.

Działania będące podstawą tworzenia LOWE

Podstawą tworzenia LOWE są następujące działania:

- wykorzystanie modelu LOWE w szkole przez organy prowadzące szkoły do edukacji dorosłych,
- wykorzystanie szkół jako lokalnych centrów organizowania i animowania pozaformalnej edukacji dorosłych,
- wykorzystanie potencjału szkoły do prowadzenia działań na rzecz aktywności edukacyjnej osób dorosłych, w zakresie rozwijania kompetencji i umiejętności społecznych,
- wykorzystanie i rozwój metod narzędzi pracy kadry nauczycielskiej szkoły z osobami dorosłymi, w szczególności w niewielkich środowiskach lokalnych i na terenach defaworyzowanych,
- angażowanie rodziców i opiekunów do podejmowania różnych przedsięwzięć, projektów na terenie szkoły na rzecz środowiska lokalnego,
- dążenie do trwałej aktywności dorosłych i wychodzenie poza ich działania bezpośrednio związane z podstawową, tradycyjnie rozumianą rolą rodziców i opiekunów w szkole,
- stopniowe angażowanie się dorosłych we wspólne działania dla siebie, a nie dla dzieci na terenie szkoły,
- uczestnictwo dorosłych mieszkańców obszaru objętego LSR w pozaformalnej edukacji rozwijającej kompetencje, takie jak np. umiejętności komunikacyjne, współpraca w zespole, planowanie, itp.,
- objęcie działaniami edukacyjnymi jak największej liczby dorosłych członków społeczności lokalnej, w tym szczególnie osoby z grup defaworyzowanych,

- łączenie praktycznych form edukacji dorosłych z innymi usługami publicznymi (nie oświatowymi) – wielozakresowo – w szczególności dla osób niżej wykształconych i z niskimi umiejętnościami.

Te działania powinny stać się podstawą tworzenia LOWE w społeczności lokalnej.

Rola organu prowadzącego szkołę w funkcjonowaniu LOWE

Rola organu prowadzącego szkołę na etapie organizacji i funkcjonowania LOWE to:

- wskazanie szkoły do pełnienia funkcji LOWE i ocena potencjału szkoły do pełnienia funkcji LOWE,
- organizacja LOWE poprzez zawarcie partnerskiego porozumienia i współpracy pomiędzy organem prowadzącym, a dyrektorem szkoły wskazanej jako LOWE,
- zapewnienie wsparcia w zainicjowaniu budowy lokalnej sieci współpracy podmiotów, organizacji i osób na rzecz rozwoju kompetencji osób dorosłych poprzez powołanie Partnerstwa na rzecz umiejętności,
- prowadzenie wielosektorowego dialogu na rzecz uczenia się osób dorosłych i trwałej współpracy partnerskiej między szkołami, jednostkami samorządu terytorialnego oraz instytucjami i podmiotami otoczenia szkoły w zakresie rozwoju kompetencji przyczyniających się do rozwoju kapitału społecznego zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami lokalnymi,
- udział w diagnozie potrzeb w zakresie aktywności edukacyjnej i rozwoju kompetencji osób dorosłych w społeczności lokalnej, na terenie której będzie funkcjonowało LOWE,
- przygotowanie, wspólnie ze szkołą wyznaczoną do roli LOWE, oferty edukacyjnej wynikającej z diagnozy potrzeb grupy docelowej,
- uruchomienie LOWE przy wskazanej szkole,
- wspieranie szkoły w pełnieniu roli LOWE w środowisku lokalnym i udzielanie wsparcia na rzecz aktywizacji edukacyjnej grupy docelowej LOWE,
- wpieranie ośrodka LOWE jako miejsca wdrażania innowacji pedagogicznych na rzecz uczenia się osób dorosłych,
- wzmocnienie funkcji szkoły w środowisku lokalnym jako miejsca otwartego dla wszystkich, przyjaznego osobom dorosłym,
- promocja LOWE wśród społeczności lokalnej,
- monitorowanie działalności LOWE w okresie trwałości,

- wspomaganie szkoły w monitorowaniu i ocenie skuteczności i efektywności działań podejmowanych na rzecz aktywizacji edukacyjnej osób dorosłych,
- przygotowanie kwartalnych sprawozdań z działalności LOWE w okresie trwałości i przekazywanie ich do IZ FEEdKP.

LOWE w szkole

LOWE jako ośrodek powołany przez organ prowadzący szkołę, to:

- baza infrastrukturalna, instytucjonalno-organizacyjna oraz baza kapitału ludzkiego i społecznego dla realizacji przez organy prowadzące zadań dotyczących aktywizowania poprzez pozaformalną i nieformalną edukację osób dorosłych w połączeniu z szerszą aktywizacją społeczności lokalnych;
- ośrodek nie tylko dla rodziców, ale ośrodek skierowany do szerszej grupy osób dorosłych pochodzących ze społeczności lokalnej;
- miejsce znane i cenione przez społeczność lokalną z uwagi na użyteczność i przydatność prowadzonych działań oraz atrakcyjność nietradycyjnych form edukacji;
- ośrodek prowadzący zajęcia nie tylko w szkole, ale również u lokalnych partnerów, wykorzystujący ich potencjał w oparciu o współpracę i ideę partnerstwa;
- ośrodek koordynujący zajęcia edukacyjne w ramach LOWE – które powinny być prowadzone poza szkołą, np. w instytucjach innych niż oświatowe (instytucjach rynku pracy: PUP, OHP, Agencjach Zatrudnienia, instytucjach kultury, sportu, turystyki, wsparcia rodziny, w ośrodkach zdrowia, organizacjach pozarządowych i innych organizacjach społecznych oraz instytucjach);
- miejsce nabywania kompetencji i umiejętności społecznych przez osoby dorosłe zgodnie z ich indywidualnymi potrzebami i specyfiką lokalną;
- innowacja edukacyjna i społeczna, gdyż daje nowe możliwości w zakresie uczenia się osób dorosłych poprzez integrację wiedzy i działań w oparciu o potencjał i zasoby partnerów oraz skuteczniejsze działanie w środowisku lokalnym na rzecz uczenia się osób dorosłych.

Korzyści z działalności LOWE

Działalność LOWE służy:

- zwiększeniu udziału dorosłych w uczeniu się przez całe życie poprzez aktywizację i zaangażowanie osób dotychczas biernych, nie uczestniczących w jakichkolwiek zorganizowanych formach edukacji,
- wzmocnieniu kompetencji oraz umiejętności społecznych osób dorosłych poprzez doświadczanie – kompetencji, które można wykorzystać na rynku pracy, w życiu osobistym, w rodzinie, w środowisku, w nawiązywaniu nowych relacji społecznych i aktywnym uczestnictwie w realizacji inicjatyw społecznych na rzecz środowiska lokalnego/mieszkańców,
- postrzeganiu szkoły przez osoby dorosłe jako miejsca gdzie można uzyskać wsparcie w rozwoju własnych kompetencji w całym przebiegu ich życia,
- zmianie świadomości i postaw osób dorosłych wobec uczenia się,
- poprawianiu relacji w rodzinie i w otwieraniu wielu innych ścieżek wyprowadzających z wykluczenia społecznego.

Działania aktywizujące dorosłych

Zakres i formy podejmowanych w LOWE działań aktywizujących dorosłych powinny być:

- sprofilowane tak, aby odpowiadały na indywidualne potrzeby uczestników, w tym potrzeby związane z funkcjonowaniem na rynku pracy, zróżnicowane i dostosowane do specyfiki ich potrzeb i relacji z nimi,
- w ustalaniu treści programów uczenia się powinny być dostrzegane i uwzględniane opinie różnych środowisk: lokalnych i regionalnych pracodawców, agencji przedsiębiorczości, instytucji rynku pracy, instytucji kultury, sportu, turystyki, ochrony zdrowia, doradztwa prawnego, wsparcia rodziny, pomocy społecznej, organizacji pozarządowych i innych organizacji społecznych oraz instytucji,
- formy edukacji powinny respektować zaangażowanie dorosłych w codzienne sprawy związane z pracą lub jej poszukiwaniem oraz w społeczne wzory funkcjonowania społeczności lokalnych.

Usługi edukacyjne w LOWE

LOWE oferuje osobom dorosłym usługi edukacyjne:

- **spersonalizowane** – dostosowane do sytuacji, potrzeb oraz możliwości danej osoby,

- **podmiotowe** – usługi skupione wokół osoby, która ma swoją godność i wartość – relacje międzyludzkie jako podstawowy element codziennego życia, pracy,
- **trwale** – edukacja i wsparcie udzielane osobom dorosłym mają zapewnić im możliwie jak najwyższy stopień wykorzystywania kompetencji i umiejętności społecznych w życiu, pracy, środowisku, rodzinie,
- **łatwo dostępne** – usługi świadczone w miejscu zamieszkania lub miejscu właściwym ze względu na charakter działania, np. instytucji szkoleniowej, organizacji pozarządowej, w urzędzie, w środowisku domowym – co jest efektywniejsze i daje trwały skutek oddziaływania edukacyjnego.

W warunkach i realiach dużych miast LOWE może funkcjonować w określonej dzielnicy lub części obszaru miejskiego. Rekomenduje się intensyfikację działalności LOWE w obszarach rewitalizowanych, zdegradowanych ze względu na konieczność dotarcia z ofertą LOWE do osób nieaktywnych zawodowo i społecznie.

LOWE może również przyjąć określoną strategię i wskazać priorytetowe kategorie potencjalnych uczestników. Wówczas obszarem jego działalności powinno być całe miasto.

Konieczne jest opracowanie regulaminu funkcjonowania LOWE.

4. Kadra LOWE

Koordinator LOWE

Koordinatora LOWE powołuje organ prowadzący szkołę

Rola koordynatora LOWE ma charakter merytoryczny.

Zaplanowanie szczegółów wykonawczych pod względem struktury LOWE, podmiotów oraz szczegółów merytorycznych, a także nadzór merytoryczny nad działaniami LOWE w szkole to zadanie koordynatora. Funkcja ta może zostać powierzona osobie, której kwalifikacje i kompetencje interpersonalne zagwarantują wysoką jakość działania ośrodka. Działania te mogą być powierzone dyrektorowi szkoły, nauczycielowi, pracownikowi organu prowadzącego daną szkołę, doradcy metodycznemu lub zawodowemu, pracownikowi ośrodka doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznej, biblioteki lub innej osobie mającej odpowiednie predyspozycje do prowadzenia LOWE w danej społeczności lokalnej.

Rola Koordynatora LOWE w głównej mierze to odpowiedzialność za pracę zespołu, by zapewnić mu optymalne warunki do funkcjonowania modelu LOWE w społeczności lokalnej oraz współpraca z Partnerstwem na rzecz umiejętności.

Zadania Koordynatora LOWE

W strukturze LOWE koordynator ma szczególną rolę i sprawuje tutaj funkcję kierowniczą – jest odpowiedzialny za planowanie, organizowanie, kierowanie i wdrażanie działań LOWE pod względem merytorycznym, kieruje pracą animatora i zespołu trenerskiego LOWE, a także nadzoruje i monitoruje realizację założonych celów ośrodka w zakresie uczenia się osób dorosłych.

Koordinator odpowiada za całościowy program działań LOWE, ustala program pracy, szczegóły działań.

Planuje sposoby rozwijania kompetencji.

Dokonuje doboru trenerów i weryfikuje oraz akceptuje programy działań kształtujących kompetencje.

Akceptuje materiały szkoleniowe.

Bierze udział w opracowaniu diagnozy potrzeb społeczności lokalnych w zakresie aktywności edukacyjnej oraz rozwoju kompetencji osób dorosłych oraz ocenie potencjału szkoły do pełnienia przewidzianych w modelu.

W strukturze i metodologii LOWE koordynator odpowiada za zapewnianie właściwej jakości działań i pracy oraz stworzenie zespołu trenerskiego, aby jego członkowie mogli ze sobą efektywnie współpracować, realizując zadania wynikające z celów ośrodka oraz potrzeb grupy docelowej w oparciu o wyniki diagnozy lokalnej: luki kompetencji i katalogu potrzeb kompetencyjnych osób dorosłych.

Koordynator LOWE rozdziela role i odpowiedzialność pomiędzy osoby zaangażowane w działanie ośrodka LOWE: Animatora, Zespół trenerski LOWE, członków Partnerstwa i zewnętrznych ekspertów.

Współpracuje komplementarnie z Administratorem LOWE. Koordynator odpowiada bezpośrednio przed organem prowadzącym szkołę, zaś pośrednio przed Partnerstwem.

Administrator LOWE

Administradora LOWE powołuje organ prowadzący szkołę.

Jest to funkcja typowo wspomagająca zarządzanie i mająca charakter typowo administracyjny.

Administrator zajmuje się kwestiami finansowymi, rozliczeniowymi, formalnymi oraz logistycznymi.

Uruchomienie i organizacja działania LOWE w szkole pod względem formalnym, technicznym i organizacyjnym, a także obsługa LOWE, to zadanie administratora.

Funkcja ta może zostać powierzona osobie, której kwalifikacje i doświadczenie zagwarantują wysoką sprawność działania ośrodka.

Rola Administratora LOWE w głównej mierze to odpowiedzialność za organizację i zapewnienie warunków do działania pracy zespołu, by zapewnić mu optymalne warunki do funkcjonowania modelu LOWE w społeczności lokalnej oraz współpraca formalna z Partnerstwem.

Zadania Administratora LOWE:

- Administrator organizuje zasoby do właściwej pracy zespołu.
- Wspomaga logistycznie w realizacji działań LOWE.
- Zapewnia komunikację, współpracę pod względem administracyjnym pomiędzy osobami zaangażowanymi w działanie ośrodka LOWE: Koordynatorem, Animatorem, Zespołem trenerskim LOWE, członkami Partnerstwa i zewnętrznymi ekspertami.

- Zapewnia kompleksową obsługę kwestii finansowych.
- Wspiera logistycznie wszystkich członków zespołu LOWE.
- Organizuje spotkania w zakresie szkoleń, doradztwa, partnerstwa.
- Pozyskuje środki na funkcjonowanie LOWE.
- Zarządza zasobami rzeczowymi i finansowymi.
- Zapewnia obsługę pod względem dokumentów, umów, protokołów, rachunków.
- Współpracuje z Zespołem w wymiarze formalnym, dokumentacyjnym, logistycznym.
- Odpowiada bezpośrednio przed organem prowadzącym szkołę, zaś pośrednio przed Partnerstwem.
- Kompletuje dokumenty zgłoszeniowe/ rejestracyjne uczestników LOWE (ankieta zgłoszeniowa, oświadczenie o przetwarzaniu danych osobowych i in. – w zależności od potrzeb).
- Informuje uczestników o zasadach/ terminach/ godzinach poszczególnych form wsparcia – wynikających z celów ośrodka oraz potrzeb grupy docelowej w oparciu o wyniki diagnozy lokalnej.
- Utrzymuje bieżący kontakt z uczestnikami LOWE, członkami Partnerstwa oraz kadrą trenerów.
- Rekrutuje uczestników szkoleń oraz współpracuje z koordynatorem oraz kadrą trenerską LOWE, w celu rekrutacji uczestników i doboru odpowiednich instrumentów wsparcia.
- Prowadzi bieżący monitoring szkoleń wg przygotowanych planów/ harmonogramów szkoleń.
- Prowadzi bieżący monitoring dokumentacji szkoleniowej.
- Odpowiada za przetwarzanie danych, o których mowa w Ustawie z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. 2019 poz. 1781).
- Realizuje zadania zgodnie z wytycznymi i wymogami grantodawców i sponsorów.
- Sygnalizuje koordynatorowi oraz organowi prowadzącemu zidentyfikowane odstępstwa od zasad opisanych w modelu oraz przyjętych za istotne dla LOWE.
- Informuje potencjalnych uczestników o oferowanych w ramach działania LOWE formach wsparcia z zakresu uczenia się osób dorosłych.

- Analizuje i ocenia realizację przydzielonych do wykonania zadań dotyczącą ich efektywności i oddziaływania (bieżący monitoring i ewaluacja).
- Nadzoruje realizację wskaźników LOWE wynikających z realizacji grantu.
- Wykonuje inne zadania zlecone przez koordynatora LOWE zgodnie z przyjętym programem działania i planem marketingowym, w szczególności działania promocyjne (komunikacja zewnętrzna)

Animator LOWE

Animatora LOWE powołuje Koordynator

Animator jest powoływany przy konsultacji z organem prowadzącym szkołę.

Animator LOWE wspiera pracę koordynatora organizując wsparcie działań LOWE na rzecz uczenia się osób dorosłych w społeczności lokalnej.

Zadania Animatora LOWE

- Aktywnie pracuje w społeczności lokalnej i otoczeniu szkoły na rzecz rozwoju LOWE i jego oferty.
- Czynnie zachęca osoby dorosłe do uczenia się.
- Realizuje spotkania mające na celu integrowanie i animowanie osób ze społeczności lokalnej.
- Współpracuje z doradcami merytorycznymi i zawodowymi w zakresie partnerstwa lokalnego.
- Zachęca osoby z otoczenia do aktywnego samokształcenia.
- Współpracuje z instytucjami otoczenia: organizacjami pozarządowymi, instytucjami integracji i pomocy społecznej, instytucjami rynku pracy, pracodawcami oraz innymi.
- Aktywnie komunikuje się z uczestnikami LOWE w zakresie prowadzenia działań (w ujęciu popytowym odpowiadającym zapotrzebowaniu grupy docelowej).
- Moderuje spotkania.
- Pozyskuje na rzecz rozwijania potencjału LOWE osoby oraz instytucje.

Kadra trenerska LOWE

Potencjał kadry

- prestiż i status nauczycieli, ich doświadczenie, zainteresowania, kompetencje, w celu zwiększenia aktywności edukacyjnej rodziców.

- przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych, posiadający wiedzę w zakresie, w którym kompetencje podnieść chce lokalna społeczność.

Zadania kadry trenerskiej LOWE

Zadaniem kadry trenerskiej LOWE jest organizowanie, inspirowanie, koordynowanie aktywnego zaangażowania dorosłych mieszkańców w działania o charakterze społecznym, edukacyjnym, środowiskowym, a w szczególności:

- rozwijanie kompetencji wśród członków społeczności lokalnej – zwłaszcza osób dorosłych, w tym rodziców, którzy słabiej odnajdują się w relacjach społecznych i zawodowych,
- stosowanie w pracy z osobami dorosłymi w LOWE środków i metod służących rozszerzeniu zakresu tematycznego i zróżnicowaniu form aktywności edukacyjnej osób dorosłych (w tym rodziców), tak aby osoby dorosłe wychodziły poza tradycyjnie rozumianą rolę rodziców w szkole,
- zachęcanie osób dorosłych do uczestnictwa w edukacji poprzez stosowanie w LOWE metod wykorzystujących i promujących powiązania edukacji z praktyką, tj. z naciskiem na efekty ważne dla powodzenia osobistego w połączeniu z rozwojem społeczności lokalnej,
- wykorzystywanie w LOWE aktywizujących (nietradycyjnych) metod dydaktycznych, w tym wzajemnego uczenia się osób dorosłych oraz metod i narzędzi pracy z osobami dorosłymi opartych na łączeniu aktywizacji edukacyjnej z aktywnością w innych zakresach służących poprawie sytuacji osobistej, rodzinnej, w tym tworzenie wzorów tzw. usług zintegrowanych, zaspokajających potrzeby lokalnej społeczności,
- stosowanie różnorodnych rozwiązań służących poszerzaniu grupy uczestników LOWE o osoby inne niż rodzice lub opiekunowie dzieci, np. dorosłych członków rodzin, sąsiadów,
- rozwijanie metod i narzędzi pracy z osobami dorosłymi, w szczególności w małych środowiskach lokalnych i na terenach defaworyzowanych dla aktywizowania osób dorosłych poprzez pozaformalną i nieformalną edukację w połączeniu z szerszą aktywizacją społeczności lokalnych.

LOWE może powołać wielu animatorów. Ponadto należy zwrócić uwagę, że zwłaszcza w dużych miastach akademickich istnieje ogromny potencjał do

zaangażowania dostępnych specjalistów, studentów, absolwentów jako wolontariuszy do prowadzenia działań edukacyjnych.

Należy wskazać osoby do pełnienia ról: koordynatora, administratora, animatora w LOWE. Ponadto należy zorganizować kadrę trenerów.

5. Zasoby i potencjał do wykorzystania w działalności LOWE

W LOWE wykorzystane zostaną także zasoby materialne szkoły, tj. infrastruktura i zaplecze organizacyjno-instytucjonalne, w celu zwiększenia aktywności edukacyjnej rodziców oraz społeczności lokalnej:

Budynek/budynki szkoły

Istniejące obiekty dydaktyczne szkolne, oświatowe, edukacyjne:

- wskazane na LOWE szkoły (np. podstawowe, szkoły ponadpodstawowe, szkoły wyższe),
- parking.

Przyszkolna infrastruktura pomocnicza

Infrastruktura pomocnicza:

- laboratoria dydaktyczne, sale do praktycznej nauki zawodu w szkołach ponadpodstawowych, warsztaty, pracownie specjalistyczne, w tym komputerowe, językowe i inne, sieć internetowa w szkole,
- klasy i klasopracownie wyposażone w pomoce dydaktyczne audiowizualne,
- biblioteka + księgozbiór, biblioteka z czytelnią i wyposażeniem multimedialnym,
- czytelnia,
- świetlica,
- szkolna aula,
- szkolna sala widowiskowa,
- szatnie i toalety,
- przyszkolna infrastruktura sportowa (w szczególności sala gimnastyczna, basen, boisko sportowe, hala sportowa),
- gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, gabinet pedagoga szkolnego,
- obiekty infrastruktury społeczno-edukacyjnej (w szczególności bursa, internat, stołówka, kuchnia szkolna, sklepik szkolny),
- pomieszczenia administracyjne (w tym sekretariat szkoły, pokój nauczycielski).

Wyposażenie szkoły

Środki trwałe, wartości niematerialne i prawne, np.:

- sprzęt komputerowy (komputery, oprogramowanie do kształcenia na odległość z wykorzystaniem Internetu (e-learning)),

- tablice interaktywne, projektor multimedialny, flipchart, ekran, głośniki do komputera,
- sprzęt nagłaśniający: głośniki, mikrofony, mikser,
- dostęp do Otwartych Źródeł Edukacji, czyli darmowe źródła programów edukacyjnych.

Zasoby ludzkie

Nauczyciele, pedagog szkolny, psycholog i inni pracownicy edukacyjni szkoły wykorzystują w LOWE aktywizujące (nietradycyjne) metody dydaktyczne, w tym metodę wzajemnego uczenia się osób dorosłych oraz metody i narzędzia pracy z osobami dorosłymi oparte na łączeniu aktywizacji edukacyjnej z aktywnością w innych zakresach służących poprawie sytuacji osobistej, rodzinnej, w tym tworzenie wzorów, tzw. usług zintegrowanych zaspokajających potrzeby lokalnej społeczności.

Kapitał społeczny

Dla rozwoju społeczeństwa i gospodarki w długiej perspektywie istotny jest nie tylko kapitał materialny, finansowy czy ludzki, **lecz także tzw. kapitał społeczny**. Kapitał społeczny jest definiowany na różne sposoby, zawsze jednak skupiony jest na postawach, normach i sieciach społecznych, które umożliwiają współdziałanie, wspólną pracę i samoorganizację wśród ludzi w środowiskach lokalnych.

Szkoła i LOWE jako miejsce rozwoju kapitału społecznego

Model wykorzystuje potencjał LOWE według teorii tzw. miejsca trzeciego, w którym osoby dorosłe nabywają kwalifikacje oraz kapitał społeczny i kulturowy poza blokującym środowiskiem własnym. Szkoła, w której funkcjonuje LOWE jest miejscem stworzonym do rozwijania kapitału społecznego nie tylko dzieci i młodzieży, ale przede wszystkim poprzez działania LOWE do rozwijania kapitału społecznego wszystkich osób dorosłych, tj. rodziców lub opiekunów dzieci realizujących obowiązek szkolny oraz osób dorosłych z następujących grup, z uwzględnieniem uwarunkowań lokalnych:

- osób dorosłych mających utrudniony dostęp do form edukacji osób dorosłych,
- osób dorosłych mających niski poziom wykształcenia lub wykształcenie wymagające aktualizacji (co najwyżej zasadnicze zawodowe lub wykształcenie średnie i policealne zdobyte w dalszej przeszłości),
- osób dorosłych związanych z rolnictwem,

- osób dorosłych nieaktywnych zawodowo lub bezrobotnych,
- osób dorosłych podlegających formom pomocy społecznej i wsparcia rodziny,
- osób dorosłych w wieku 45+.

Inkubator kapitału społecznego

LOWE w szkole stanie się inkubatorem kapitału społecznego dla uczenia się osób dorosłych, gdyż:

- zapewnia bezpieczną przestrzeń dla aktywności osób dorosłych, które mogą tu rozwijać i kontynuować swoje indywidualne kształcenie i rozwój społeczno-zawodowy, samoorganizować się, pracować w mieszanych zespołach/grupach i w razie potrzeby korzystać ze wsparcia kadry trenerskiej LOWE, nauczycieli, dyrekcji szkoły, partnerów lokalnych i innych osób dorosłych;
- deklarowane cele i normy LOWE są zgodne z ideą budowania kapitału społecznego dla edukacji osób dorosłych;
- LOWE w szkole umożliwia budowanie różnorodnych więzi – emocjonalnych i „obywatelskich”, rozwijanie małych i większych wspólnot poprzez udział w działaniach osób dorosłych i wychodzenie dorosłych poza swoje domy, mieszkania, środowisko.

Rozwój kapitału społecznego

Model LOWE powoduje w zakresie rozwoju kapitału społecznego:

- „uspołecznienie szkoły” - wzmacnia u osób dorosłych w społeczności lokalnej poczucie przynależności i współzależności, skupienie uwagi na kompetencjach, społecznych i obywatelskich dla realizacji indywidualnych potrzeb dorosłych mieszkańców w lokalnym środowisku;
- relacje międzyludzkie budowane w oparciu o poczucie bezpieczeństwa, zaufania i podmiotowości osób dorosłych w środowisku lokalnym, a komunikacja społeczna służy dialogowi, krytycznemu myśleniu i współpracy mieszkańców w społeczności lokalnej;
- zaangażowanie kadry LOWE (w tym między innymi nauczycieli i pracowników szkoły), przedstawicieli organu prowadzącego szkołę, partnerów lokalnych wspierających LOWE, a przede wszystkim rodziców i innych osób dorosłych, oparte o indywidualną aktywność osób i partnerów lokalnych, a także na większym stopniu zaangażowania się w konsultacje, "słuchanie społeczne" i partycypację;

- wsparcie poprzez dostęp do technologii informacyjno-komunikacyjnych, ułatwiających informację zwrotną we wszystkich kierunkach;
- rozwijanie kapitału społecznego powodującego zaangażowanie w Program uczenia się przez całe życie (z ang. LLL - Lifelong Learning Programme): grupy koleżeńskie rodziców uczniów szkoły/LOWE, kół zainteresowań i hobbystycznych, liderów lokalnych itp.

Cechy kapitału społecznego

Model LOWE uwzględnia główne cechy kapitału społecznego:

- uczestnictwo;
- wzajemność;
- zaufanie;
- normy społeczne;
- wspólnota;
- proaktywność.

Uczestnictwo partnerów lokalnych

Uczestnictwo we wdrażaniu modelu LOWE oraz uczestnictwo we wsparciu wdrażania modelu LOWE w lokalnym środowisku przez partnerów lokalnych –

Partnerstwo na rzecz umiejętności, Porozumienie Partnerstwa, Model Współpracy Partnerów. Kapitał społeczny może być generowany przez osoby działające przez pryzmat wspólnego dobra. Zależy to przede wszystkim od chęci współpracy, towarzyskości, zdolności do tworzenia nowych relacji:

- **Wzajemność (wymiana doświadczeń oraz wykorzystanie zasobów i potencjałów w LOWE oraz w Partnerstwie wspierającym działania LOWE).** Tworzenie kapitału społecznego wymaga czasu. Wzajemność przejawia się w działaniu na rzecz innych, czasem z chwilową stratą dla partnera, lecz przy ogólnym założeniu, że te działania zaowocują w przyszłości zwrotem korzyści.
- **Zaufanie (Umowa partnerska/Porozumienie partnerskie).** Wiąże się ono ze zwiększoną skłonnością do podejmowania ryzyka, opartą na pewności, że partnerzy będą się wzajemnie wspierać lub przynajmniej działać bez zamiaru wyrządzenia sobie krzywdy.
- **Normy społeczne (Zasady współpracy w umowie partnerstwa/porozumieniu partnerskim).** Stanowią zazwyczaj nieformalną kontrolę społeczną, która eliminuje konieczność wprowadzenia bardziej formalnych, zinstytucjonalizowanych

regulacji prawnych. Pomimo że przyjmują zwykle postać niepisanych reguł, są powszechnie rozumiane i akceptowane przez uczestników różnorodnych instytucji oraz organizacji.

- **Wspólnota (Poczucie bycia częścią partnerstwa wspierającego LOWE i pośrednio samego LOWE).** Jest połączeniem zaufania, sieci, norm i wzajemności, tworzących silną społeczność, wewnątrz której obserwuje się wspólność zasobów, których nikt nie posiada na własność.
- **Proaktywność (Wypracowane rekomendacje do wdrażania modelu LOWE).** Jest ona poczuciem skuteczności osobistej i zbiorowej. Rozwój kapitału społecznego wymaga aktywnego zaangażowania uczestników sieci we wspólne działania. Kapitał społeczny traktuje ludzi jako kreatorów aktywności.

Potencjał doświadczeń ludzkich i instytucjonalnych

W swojej działalności LOWE może wykorzystać lokalny potencjał ludzki i infrastrukturalno-materialny partnerów:

- inne szkoły (podstawowe, szkoły ponad, szkoły wyższe),
- placówki służące wyrównywaniu szans (Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego CKZIU oraz Centrum Kształcenia Praktycznego),
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze,
- młodzieżowe ośrodki socjoterapii,
- specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze,
- placówki Ochotniczego Hufca Pracy (tylko działania związane z funkcjonowaniem warsztatów szkoleniowo-produkcyjnych dla uczestników),
- przedszkola,
- poradnie pedagogiczno-psychologiczne,
- sieć bibliotek w społeczności lokalnej,
- domy kultury, świetlice, ludowe zespoły sportowe, kluby sportowe,
- parafie, Caritas i inne organizacje kościelne,
- ochotnicze straże pożarne, Koła Gospodyń Wiejskich,
- organizacje pozarządowe,
- Powiatowy Urząd Pracy, ośrodki pomocy społecznej, PCPR,
- instytucje szkoleniowe,
- pracodawcy, rzemieślnicy i kupcy,
- podmioty ekonomii społecznej,

- lokalne media: TV, radio, prasa,
- parkingi przy instytucjach i organizacjach,
- infrastruktura komunikacyjna – sieć dojazdowa: autobusem/busem/samochodem/rowerem/pieszko.

Przykłady potencjału instytucji do wykorzystania w LOWE

- Powiatowy Urząd Pracy:
  - Potencjał Ludzki - doradca zawodowy, pośrednik pracy, specjalista rozwoju zawodowego;
  - Potencjał Infrastrukturalny - baza lokalowa, Instrumenty i usługi rynku pracy dla osób bezrobotnych i aktywnie poszukujących pracy, programy specjalne, szkolenia miękkie, szkolenia zawodowe itp. Sieć kontaktów z osobami dorosłymi z obszaru bezrobocia, projekty;
- Ośrodek Pomocy Społecznej:
  - Potencjał Ludzki - pracownicy socjalni, psychoterapeuta, terapeuta ds. uzależnień, samopomocowe grupy wsparcia;
  - Potencjał Infrastrukturalny - baza lokalowa, świadczenia dla osób dorosłych i rodzin z zakresu pomocy społecznej, kontakty z osobami dorosłymi oraz rodzinami korzystającymi z pomocy społecznej;
- Poradnie psychologiczno-pedagogiczne:
  - Potencjał Ludzki - psycholog, pedagog, coach, psychoterapeuta;
  - Potencjał Infrastrukturalny - Programy np. Szkoła Rodziców, testy, baza lokalowa, kontakty z rodzicami dzieci i młodzieży korzystającymi z PPP.

Należy określić jakie zasoby, zwłaszcza techniczne i infrastrukturalne można wykorzystać do działalności LOWE.

6. Diagnoza problemów społecznych w otoczeniu LOWE

Aby rozpocząć tworzenie oferty LOWE należy dokonać **diagnozy**:

- Problemów i potrzeb społecznych, których przyczyną jest między innymi niski poziom kompetencji (potrzeby otoczenia);
- Luki kompetencji u potencjalnych odbiorców LOWE (potrzeby indywidualne). Luka kompetencyjna to zbiór całej wiedzy, umiejętności i postaw, których jeszcze odbiorcy LOWE nie posiadają, a które są warunkiem koniecznym dobrego ich funkcjonowania oraz warunkiem niwelowania problemów społecznych.

Powinniśmy być świadomi, że LOWE działa na rzecz społeczności lokalnej w zakresie rozwijania kompetencji. Aby ta działalność była skuteczna, LOWE musi działać popytowo (w odpowiedzi na zapotrzebowanie), czyli odpowiadać na zdiagnozowane problemy i potrzeby. Służy temu diagnoza problemów społecznych i potrzeb (czyli stwierdzonych braków). Niezbędna jest zatem **wiedza** na temat tych problemów i potrzeb specyficznych dla środowiska lokalnego.

Żeby tę wiedzę uzyskać należy przeprowadzić **czynności** o charakterze badawczym, analitycznym, diagnostycznym.

Diagnozę powinni przeprowadzić Animatorzy LOWE przy wsparciu Koordynatora LOWE. W większości przypadków problemy społeczne są już zdiagnozowane. Zasadne jest, aby nie diagnozować problemów od nowa.

Zasadnym jest skorzystanie z materiałów i źródeł zastanych, ogólnie dostępnych. Jeśli wybranych informacji nie uda się zdobyć w opracowanych już materiałach, wówczas można przeprowadzić **badanie własne**.

Rodzaje analiz w diagnozie problemów

Diagnoza:

- analiza problemów i potrzeb;
- analiza interesariuszy;
- analiza zasobów.

Z diagnozy dowiemy się jakie problemy są pilne i ważne dla społeczności lokalnej oraz które z nich możemy rozwiązać lub złagodzić na podstawie rozwijania kompetencji.

Analizę można przeprowadzić w kilku etapach:

Etap I – identyfikacja wstępna problemów społecznych.

Na tym etapie dokonujemy identyfikacji problemów związanych z uczeniem się ludzi dorosłych, określamy charakter i skalę problemu oraz szukamy przyczyn. Etap ten to próba odpowiedzi na przynajmniej następujące pytania:

- dlaczego ludzie (mieszkańcy obszaru objętego LSR) nie kontynuują uczenia się, doskonalenia się?
- jakie przyczyny legły u podstaw przerwania lub istotnego przyhamowania procesu uczenia się?

Można na tym etapie zastosować różne techniki analizy danych statystycznych – zarówno zastanych, czyli pochodzących z ogólnej statystyki lub raportów i sprawozdań instytucji publicznych zajmujących się problematyką społeczną, jak również przygotowanych specjalnie na potrzeby diagnozy sytuacji dla potrzeb LOWE.

Przydatnym źródłem jest Strategia rozwiązywania problemów społecznych lub Lokalna Strategia Rozwoju danej LGD.

Etap II – określenie skali problemów społecznych na obszarze działania LOWE.

Tu należy wybrać najbardziej problematyczne zjawiska (przyczyny) i dokonać pomiaru skali ich występowania. Należy zatem na podstawie danych pochodzących ze wskazanych wcześniej źródeł dokonać analizy dynamicznej (porównawczej np. w okresie ostatnich kilku lat) danych (wskaźników) pokazujących jak ważne jest to zjawisko. Należy przy tym stosować wykorzystywane już mierniki, jak choćby: liczba osób korzystających z pomocy społecznej, odsetek osób długotrwale bezrobotnych z najniższymi kwalifikacjami itp. Do nich należy podać określone wartości, porównać pomiędzy latami w przyjętym do analizy przedziale czasu i na tej podstawie uszeregować według skali oddziaływania na lokalną społeczność.

Etap III – określenie koncentracji terytorialnej problemów społecznych na obszarze działania LOWE.

To bardzo ważny, jeszcze często pomijany etap diagnozy. Uwzględniając uwarunkowania związane z RODO, sens prowadzenia skutecznej działalności przez LOWE uzależniony jest od wiedzy, w jakich obszarach terytorialnie wyznaczonych koncentrują się negatywne zjawiska społeczne, powodujące brak lub choćby zaniechanie aktywności edukacyjnej (uczenia się) przez dorosłych członków społeczności lokalnej. Można również skorzystać z dokumentu: Gminny/Lokalny Program Rewitalizacji (jeśli był w gminie realizowany; jeśli nie – warto skorzystać z

bogaty w tym względzie innych gmin oraz coraz bogatszej w tym zakresie literatury). Realizując ten bardzo ważny etap diagnozy, zastosować można np. techniki wykorzystywane do delimitacji obszarów zdegradowanych przy opracowaniu diagnozy GPR/LPR.

Etap IV – określenie znaczenia problemów dla lokalnej społeczności.

Tu należy włączyć badania jakościowe: ankiety, badania focusowe itp. Chodzi o zdefiniowanie istoty problemu (dookreślenie czym jest zjawisko niskich kompetencji mieszkańców, jak mieszkańcy oceniają motywacje do podjęcia wysiłku w zakresie uczenia się i rozwoju kompetencji, co stoi na przeszkodzie w podejmowaniu aktywności edukacyjnej, co mogłoby być impulsem motywującym do podjęcia takiej aktywności itp.) oraz o uchwycenie znaczenia tych problemów, jak one są oceniane w społeczności, jakie konsekwencje mogą być wynikiem nie zajęcia się tymi problemami, czyli jakie one mogą przynieść skutki. To kolejny bardzo ważny etap diagnozowania sytuacji, gdyż dzięki niemu poznać można kontekst zebranych wcześniej danych statystycznych oraz inspiracje do najbardziej skutecznego i optymalnego sposobu funkcjonowania LOWE. Przyjaźnie, atrakcyjnie i nieinwazyjnie przeprowadzony ten etap diagnozy, stanowi jeden z najlepszych sposobów na skuteczną promocję LOWE. Członkowie społeczności lokalnej chętnie angażują się w przedsięwzięcia, które wynikają z ich inspiracji, w których czują się jego współautorami.

Etap V – ostateczny wybór priorytetowych obszarów problemowych.

Opracowane wyniki części analitycznej i jakościowej należy skorelować ze sobą i na tej podstawie dokonać wskazania priorytetów obszarów aktywności LOWE.

Decyzję, które problemy społeczne są przedmiotem działań LOWE podejmuje Partnerstwo LOWE.

Wyniki diagnozy powinniśmy ująć w formie **raportu** wskazującego główne **wnioski**.

Rekomenduje się, aby szkoły, które nie mają doświadczenia w prowadzeniu badań społecznych przeprowadziły co najmniej analizę dostępnych gminnych lub powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych, jak również strategii rozwoju gminy lub powiatu. W dokumentach tych powinny znajdować się rozdziały poświęcone diagnozie, które zawierają szereg przydatnych informacji.

7. Ocena działań LOWE

Z założenia działalność LOWE ma charakter trwały i cykliczny. Trwałość polega na nieodwołalności raz podjętej decyzji o wpisaniu w lokalną politykę społeczną tego instrumentu kształtowania kompetencji uczenia się przez całe życie członków wspólnoty (w szczególności dorosłych mieszkańców obszaru objętego LSR).

Trwałość, to także realizacja działań LOWE bez względu na dostępność zewnętrznych środków finansowych z uwzględnieniem zdolności wewnętrznych do tworzenia takiej atrakcyjnej oferty, która sama przyciąga inwestorów do pokrycia przynajmniej niektórych kosztów działalności. Cykliczność działalności LOWE oznacza powtarzalność tych samych kroków, które zostały opisane w niniejszej instrukcji modelu LOWE. Jednakże powtarzalność tych samych kroków ma przynosić informacje o osiągniętych efektach w stosunku do planowanych zamierzeń oraz wnioski służące modyfikacji pojedynczych elementów bądź też całej koncepcji (programu, strategii) funkcjonowania LOWE w środowisku lokalnym. Poniższy schemat ilustruje tę cechę charakteryzującą LOWE.

Dokonanie prawidłowej oceny funkcjonowania LOWE powinno uwzględniać następujące czynniki:

- Istotność – wybór z wielości tych obszarów, które mają najistotniejsze znaczenie. Konieczna metoda wartościowania zjawisk pod kątem ich siły oddziaływania i trwałości w czasie (trendu);
- Priorytetyzacja – wybór z całego zbioru istotnych tych, które mają w danych warunkach największe znaczenie. Konieczne jest diagnozowanie prospektywnie (antycypowanie zjawisk, ich zależności i trendów);
- Celowość – określenie tego, co chce się osiągnąć;
- Trafność – określenie stopnia potrzeb i uzasadnienia podjęcia określonych działań;
- Efektywność – ustalenie optymalnych metod realizacji;
- Użyteczność – korzyści dla uczestników LOWE mierzone poprawą jakości ich życia, poprawą komfortu indywidualnego i społecznego, aktywnością zawodową, społeczną itp.

Prowadzona cyklicznie ocena działalności LOWE (zarówno pojedynczych zdarzeń, jak i całościowa) powinna uwzględniać następujące elementy:

- Dostępność oferty:
  - informacje o LOWE: (m.in. środki komunikacji, promocja LOWE itp.);
  - uwarunkowania techniczne (szczególnie równość w dostępie osób z różnorodnymi dysfunkcjami, w tym z niepełnosprawnościami);
  - uwarunkowania logistyczne (miejsca realizacji oferty, czas itp.).
- Kryteria skutecznego procesu uczenia się dorosłych:
  - jak i z czym udziałem oferta została przygotowana;
  - jak jest powiązana z diagnozą;
  - jakimi metodami oferta była realizowana;
  - jakie są sposoby modyfikacji oferty (m.in. kto i w jaki sposób może zgłaszać propozycje nowych tematów, zajęć itp.).
- Ewaluacja przebiegu i efektów:
  - jak i komu komunikowane są efekty działalności LOWE;
  - jak niwelowane są bariery procesu uczenia się;
  - jak mierzony jest przyrost kompetencji;
  - jak są wzmacniane motywacje dorosłych do dalszego (samodzielnego) uczenia się, edukacji, podwyższania kwalifikacji, zdobywania kompetencji.

Należy na podstawie diagnoz potrzeb indywidualnych oraz z uwzględnieniem diagnozy otoczenia określić ofertę LOWE.

8. Potencjalni odbiorcy LOWE

W wyniku diagnozy problemów społecznych LOWE wybiera grupy osób, które zamierza wspierać. Decyzję o wyborze tych grup można podjąć w ramach Partnerstwa. Wybór powinien wynikać z rodzaju problemów społecznych otoczenia LOWE.

Kategorie potencjalnych odbiorców LOWE

Proponowane priorytetowe (mające pierwszeństwo w korzystaniu z oferty LOWE) kategorie osób jako potencjalnych odbiorców LOWE.

Osoby dorosłe zgłaszające chęć skorzystania z oferty LOWE o następujących cechach:

- pochodzące z obszarów zdegradowanych i defaworyzowanych;
- mające utrudniony dostęp do form edukacji osób dorosłych rozwijających umiejętności stanowiące podstawę dla uczenia się w różnych formach i miejscach oraz przez całe życie;
- posiadające niski poziom wykształcenia lub wykształcenie wymagające aktualizacji
(co najwyżej zasadnicze zawodowe lub wykształcenie średnie i policealne zdobyte w dalszej przeszłości);
- przejawiające brak aktywności zawodowej i społecznej, w tym osoby przejawiające jedynie aktywność w rolnictwie jako jedynym źródle utrzymania;
- bezrobotni, zwłaszcza długotrwale;
- osoby uzależnione od form pomocy społecznej i wsparcia rodziny;
- osoby osamotnione;
- przejawiające brak form wsparcia edukacyjnego, społecznego, integracyjnego dla osób starszych;
- osoby NEET (nie pracujące, nie uczące się, bez doświadczenia zawodowego);
- związane z niskowydajnym rolnictwem;
- osoby w wieku niemobilnym (według definicji GUS);
- osoby pracujące chcące podwyższyć swoje kompetencje ważne w poszukiwaniu lepszej pracy lub poprawy swojej pozycji w miejscu pracy, w tym np. pracownicy mało wydajnych firm bez perspektyw rozwoju, z utrwalonymi

niskimi wynagrodzeniami, niezadowoleni ze swojego statusu w pracy w związku z niewykorzystywaniem swojego wykształcenia i umiejętności itp.;

- pozostałe osoby dorosłe chcące skorzystać z oferty LOWE, w zależności od zdiagnozowanych problemów ekonomicznych i społecznych.

Podstawa do skorzystania z oferty LOWE

Proponowane przesłanki będące podstawą do skorzystania z oferty LOWE:

- zdiagnozowane w różny sposób problemy w zakresie umiejętności stanowiących podstawę dla uczenia się w różnych formach i miejscach oraz przez całe życie (np. u rodziców może się to przejawiać niemożnością pomocy dzieciom w nauce już na poziomie wczesnoszkolnym, u osób nieaktywnych zawodowo może się to przejawiać nieznaną formą wsparcia instytucji rynku pracy itp.);
- uwzględnienie potrzeb lokalnych, regionalnych i krajowych rynków pracy;
- rekomendacja instytucji integracji i pomocy społecznej do wsparcia;
- rekomendacja instytucji rynku pracy do wsparcia;
- zidentyfikowane bariery pierwotne (barierami pierwotnymi, których kontekst powinien być uwzględniony w ofercie LOWE są: uzależnienia, niezaradność życiowa, długotrwałe bezrobocie, brak kwalifikacji zawodowych, ubóstwo i inne);
- skorzystanie z doradztwa zawodowego lub poradnictwa społecznego i edukacyjnego;
- umotywowanie i określenie potrzeb indywidualnych.

LOWE powinno posiadać określone priorytetowe kategorie potencjalnych uczestników.

9. Rekrutacja uczestników LOWE

Jak rekrutować

Jaka rekrutacja do LOWE?

Pozyskanie osób dorosłych do uczestnictwa w LOWE powinno być zorganizowane inaczej niż jest to w przypadku edukacji formalnej (istnieje przymus, obowiązek itp.) lub w przypadku usług szkoleniowych (istnieje motywacja do zdobycia certyfikatu, dyplomu, kwalifikacji itp.). Rekrutacja uczestników LOWE powinna bazować na adekwatnej ofercie do zdiagnozowanych i uświadomionych potrzeb w zakresie uczenia się i rozwijania kompetencji.

Kto rekrutuje

Kto rekrutuje uczestników LOWE?

Odpowiedź jest prosta: Cała kadra LOWE (koordynator, administrator, animator, kadra trenerska oraz inne osoby współpracujące lub wspierające). Pamiętajmy o partnerstwie i o potencjale osób i instytucji z tego partnerstwa. Przydatne byłoby przygotowanie ulotki zawierającej krótki, zachęcający opis LOWE i jego działań. LOWE działa w zakresie edukacji pozaformalnej, zatem nie należy tworzyć podczas rekrutacji skojarzeń z edukacją formalną w szkole, co może zniechęcić potencjalnych uczestników.

Sposoby rekrutacji

Proponowane sposoby rekrutacji uczestników LOWE:

- rekrutacja bezpośrednia poprzez działalność Animatorów LOWE: sprzedaż osobista oferty,
- spotkania z potencjalnymi odbiorcami usług w miejscowościach, środowiskach,
- informacje przekazywane potencjalnym odbiorcom usług LOWE przez kadre LOWE,
- ogłoszenia na stronie internetowej szkoły oraz samorządu terytorialnego,
- publikacje w portalach społecznościowych,
- ogłoszenia w prasie,
- kolportaż ulotek i plakatów,
- lokalne TV, radio, lokalna prasa,
- informacje przekazywane uczniom przez nauczycieli w formie ulotki informującej o ofercie LOWE oraz na spotkaniach z rodzicami i opiekunami,

- spotkania i informacje w ośrodkach pomocy społecznej lub urzędach pracy,
- współpraca i spotkania w istotnych środowiskach i organizacjach społecznych: ochotnicza straż pożarna, koło gospodyń wiejskich, lokalne organizacje pozarządowe działające zwłaszcza w obszarze kultury, integracji społecznej, tradycji lokalnej, kluby sportowe, organizacje i związki hobbystyczne,
- informacja na spotkaniach i imprezach cyklicznych. Promocja bezpośrednia, tj. pojawienie się stoiska/punktu LOWE na imprezach cyklicznych,
- akcje i konkursy angażujące uczniów i młodzież do zachęcania i promowania oferty LOWE wśród dorosłych,
- działalność liderów opinii publicznej i liderów lokalnych, między innymi: radni, duchowni, członkowie organizacji pozarządowych, animatorzy i doradcy OWES, władze samorządowe,
- cykliczne (np. miesięczne, kwartalne) spotkania w LOWE lub np. w świetlicach,
- informacja dołączana i dystrybuowana przez pracowników instytucji pomocowych, np. pracowników socjalnych, doradców zawodowych, pracowników urzędów pracy,
- zajęcia i szkolenia „pokazowe” dla potencjalnych odbiorców LOWE,
- spotkania bezpośrednio z mieszkańcami np. w ramach lokalnych imprez czy też organizowania "Drzwi otwartych z LOWE",
- kontakt telefoniczny lub osobisty z osobami aktywnymi w gminie,
- przekazywanie informacji rodzicom (za pośrednictwem e-dziennika),
- plakat/ulotka wywieszane w urzędzie gminy czy lokalnych sklepach,
- tzw. marketing szeptany,
- bezpośredni kontakt z lokalną społecznością.

Należy rozpocząć rekrutację ciągłą do LOWE podkreślając korzyści dla uczestników i charakter pozaformalny edukacji.

10. Dostępność LOWE dla osób z niepełnosprawnościami

Niepełnosprawność a społeczne funkcjonowanie

Zasadniczym celem każdego LOWE jest podniesienie poziomu aktywności jak najszerzej grupy dorosłych przedstawicieli społeczności lokalnych poprzez jej włączenie do różnorodnych form edukacji. Należy założyć, że chęć udziału w przedsięwzięciach, podejmowanych w ramach LOWE, zadeklarują również osoby z niepełnosprawnościami.

Dostępność

Dostępność (ang. accessibility=powszechny dostęp do przestrzeni publicznej) w sensie prawnym jest ściśle związana z podstawowymi prawami każdego człowieka, jakimi są niedyskryminacja i równość szans. Obie zasady sprowadzają się do „umożliwienia wszystkim osobom – bez względu na płeć wiek, niepełnosprawność, rasę lub pochodzenie etniczne, wyznawaną religię i światopogląd, orientację seksualną – sprawiedliwego, pełnego uczestnictwa we wszystkich dziedzinach życia na jednakowych zasadach”.

Uniwersalne projektowanie

Uniwersalne projektowanie (ang. universal design) to zasada kształtowania przestrzeni publicznej, która będzie integrowała jak największą liczbę osób, bez konieczności jej specjalistycznego dostosowywania. Zgodnie z tą koncepcją, już na etapie planowania i projektowania produktów, usług, technologii, systemów komunikowania się i przestrzeni publicznej przyjmuje się założenie, że z danego rozwiązania będą mogły korzystać osoby w każdym wieku, z różnymi możliwościami, umiejętnościami i stopniem sprawności przy uwzględnionych czynnikach związanych ze zdolnością poruszania się, widzenia, słyszenia, pojmowania, a także wrażliwości na środowisko (np. astma lub alergie) bez dodatkowych udogodnień.

REGUŁY UNIWERSALNEGO PROJEKTOWANIA:

1. **Reguła równych szans dla wszystkich:** każdy człowiek powinien mieć równy dostęp do wszystkich elementów środowiska;
2. **Reguła elastyczności:** każdy przedmiot należy projektować tak, aby mógł być użytkowany przez osoby z różnymi możliwościami i potrzebami;
3. **Reguła prostoty i intuicyjności w użyciu:** przedmioty i przestrzeń powinny być zaprojektowane tak, aby ich funkcja była zrozumiała dla każdego użytkownika;

4. **Reguła postrzegalności informacji:** przekazywane informacje powinny być udostępniane alternatywnymi kanałami (wzrokowymi, słuchowymi i dotykowymi);
5. **Reguła tolerancji na błąd:** minimalizacja ryzyka błędnego użycia przedmiotów i jego konsekwencji;
6. **Reguła niewielkiego wysiłku fizycznego podczas użycia:** korzystanie z zaprojektowanych produktów powinno być skuteczne, wygodne i łatwe;
7. **Reguła rozmiaru i przestrzeni wystarczającej do użycia:** przestrzeń (jej rozmiar) powinna być dostosowana do potrzeb jej użytkowników.

Oznacza to, że jeśli chcemy np. zorganizować otwarte wydarzenie publiczne, to przestrzeń w jakiej będzie się ono odbywać musi być tak zaaranżowana, aby w wydarzeniu mogły wziąć udział wszystkie osoby z problemami w poruszaniu się, zarówno na wózkach, jak i niewidome czy słabowidzące (np. wyznaczone i oznaczone ciągi komunikacyjne, zastosowane kontrasty barwne, wyeliminowane wysokie progi i krawężniki). Zasada uniwersalnego projektowania nie wyklucza możliwości zastosowania dodatkowych udogodnień wynikających z indywidualnych potrzeb każdej osoby (np. ewentualne wsparcie asystenta – przewodnika), jeżeli taka potrzeba zaistnieje, ale minimalizuje konieczność stosowania takich doraźnych rozwiązań. Realizacja tej koncepcji pozwala na rzeczywiste integrowanie i udział wszystkich obywateli w funkcjonowaniu jednego społeczeństwa, zagwarantowanie równych szans i możliwości tego uczestnictwa.

Racjonalne usprawnienia

Mechanizm racjonalnych usprawnień uruchamiamy kiedy okazuje się, że produkt czy przedsięwzięcie nie są dostosowane do indywidualnych potrzeb osoby z niepełnosprawnością, chcącej z niego skorzystać. Mechanizm ten polega na wprowadzeniu koniecznych zmian i dostosowań w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami możliwości rzeczywistego korzystania z tych produktów i przedsięwzięć. Przy czym udogodnienie te należy traktować, jako mechanizm wyrównywania szans dla osób borykających się z różnego rodzaju dysfunkcjami wynikającymi z niepełnosprawności, a nie jakiś szczególnych przywilejów w stosunku do sprawnej części społeczeństwa. W tym przypadku racjonalność należy rozumieć, jako szukanie rozwiązań optymalnych i użytecznych dla wszystkich grup osób z różnymi trudnościami w funkcjonowaniu w sferze publicznej.

Każde racjonalne usprawnienie wynika z relacji trzech czynników:

1. Dysfunkcja związana z danym uczestnikiem projektu;
2. Bariery otoczenia;
3. Charakter realizowanej usługi.

Zatem mówiąc o racjonalnych usprawnieniach:

- bierzemy po uwagę konkretną osobę z określonym rodzajem niepełnosprawności (np. ruchowa, intelektualna, słuchowa), która chce wziąć udział w realizowanym przez nas działaniu - identyfikujemy barierę (np. architektoniczna, komunikacyjna), jaka ogranicza lub uniemożliwia pełen aktywny udział tej osoby w naszym działaniu,
- określamy charakter usługi (decydujemy, w jaki sposób barierę możemy zneutralizować, np. zapewnienie asystenta w drodze na i ze spotkania).

Dostępna usługa

Na zapewnianie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami można spojrzeć od strony osoby z dysfunkcją tak, by określić jej potrzeby i bariery na jakie napotyka. Bardzo przydatne jest też przeanalizowanie planowanej usługi czy działania pod tym kątem. Istotne jest, aby pamiętać, że klientem może być osoba z każdą dysfunkcją i spojrzeć na swoje działania z tej, szerokiej perspektywy tak, by była ona dostępna już na etapie stwarzanej oferty, a nie dopiero stawiała się taką w momencie, gdy pojawi się taka potrzeba. Bardzo często osoby z niepełnosprawnościami nie biorą udziału we wsparciu, ponieważ nie mają możliwości zgłoszenia się na nie, lub nie dociera do nich informacja o tym, że się odbywa. Szybko też okazuje się, że np. impreza plenerowa czy wykład nie jest dostępny, ponieważ nie pomyślano o takiej osobie i jej potrzebach.

Sposoby dostosowania:

1. Rekrutacja:
  - przeprowadzenie rekrutacji tak, aby każda zainteresowana osoba mogła w niej wziąć udział (w tym zagwarantowanie dostępności spotkań),
  - informowanie o rekrutacji powinno zostać przeprowadzone w dostępnej formie i mieć dostępny przekaz (m.in. forma elektroniczna, indywidualne spotkanie, możliwość wypełnienia dokumentu przez telefon, dostęp do tłumacza PJM itd.),

- przeprowadzenie rekrutacji musi mieć jak największy zasięg (wiele osób z niepełnosprawnościami ma utrudniony dostęp do informacji) co umożliwia m.in. zamieszczenie na stronach/portalach internetowych, z których korzystają osoby z niepełnosprawnościami,
- zapewnienie dostępności formularzy zgłoszeniowych (m.in. język łatwy, powiększony druk, forma elektroniczna itd.).

Rekrutacja to dobry moment na zdiagnozowanie indywidualnych potrzeb osoby i zaplanowanie sposobu niwelowania ewentualnych barier.

2. Promocja:

- zapewnienie dostępnego przekazu (m.in. poprzez nagranie komunikatu w formie wideo z napisami, nagranie z napisami w języku łatwym, nagranie z tłumaczem języka migowego, audiodeskrypcja),
- odpowiednie zaprojektowanie materiałów informacyjno-promocyjnych,
- zapewnienie dostępności treści zamieszczanych w Internecie,
- zagwarantowanie szerokiej dystrybucji, prowadzonej różnorodnymi kanałami.

3. Dostępne działanie:

- organizowanie form wsparcia w budynkach dostępnych dla osób z różnymi niepełnosprawnościami.,
- zadbanie, aby działania prowadzone w plenerze były dostosowane do osób z niepełnosprawnością (np. poprzez utwardzone powierzchnie, dostępność asystentów, platforma na podwyższeniu itd.),
- zapewnienie tłumacza języka migowego,
- zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami wsparcia asystentów,
- dostosowanie czasu trwania wsparcia do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (np. poprzez zwiększenie liczby godzin szkoleniowych),
- wyposażenie stanowisk komputerowych w sprzęt specjalistyczny, ułatwiający korzystanie z nich osobom z niepełnosprawnościami,
- organizacja transportu specjalistycznego,
- zapewnienie odpowiedniego wyżywienia zgodnego z potrzebami osób z niepełnosprawnością, organizacja przestrzeni do jedzenia w dostępnym sposób (np. miejsca na postawienie kawy na różnych wysokościach, dostępność słomek dla osób z niedowładem kończyn górnych itd.),

4. Ewaluacja:

- zagwarantowanie dostępności spotkań ewaluacyjnych,
- zapewnienie dostępności formularzy ankiet (m.in. język łąwy, powiększony druk, forma elektroniczna itd.),
- zagwarantowanie dostępu do tłumacza PJM i tłumacza na język łąwy,
- zadbanie o możliwość anonimowego wypełnienia ankiety nawet w przypadku wsparcia asystenta, tłumacza.

Należy zastanowić się, jakie dostosowania ze względu na potrzeby osób z niepełnosprawnościami należałoby zastosować w LOWE.

11. Grant i procedura grantowa

LOWE będzie finansowane ze środków finansowych przyznanych w ramach grantu udzielanego przez LGD dla podmiotów prowadzących szkołę zlokalizowaną na obszarze objętym jej LSR. Uruchomienie LOWE będzie możliwe w oparciu o szkołę podstawową i ponadpodstawową bez względu na lokalizację oraz szkołę wyższą w miastach do 20 tys. mieszkańców.

Wysokość jednego grantu przyznanego na utworzenie LOWE nie może przekraczać kwoty 250 000 PLN i ze względu na efektywność, skuteczność i trwałość nie może być niższa niż 100 000 PLN, z czego maksymalne kwoty na poszczególne komponenty grantu wynoszą:

- do 5 tys. PLN na opracowanie diagnozy potrzeb;
- do kwoty 50 tys. PLN na koszty funkcjonowania;
- od kwoty 175 tys. PLN na bezpośrednie wsparcie dla osób dorosłych;
- do 15 tys. PLN na koszty adaptacji pomieszczeń i/lub wyposażenia LOWE;
- do 5 tys. PLN na koszty promocji LOWE w środowisku lokalnym.

Przy rezygnacji z jakiegoś komponentu, lub zmniejszeniu kwoty w jakimś z komponentów ze względu na uznanie kosztu za niekwalifikowalny, kwoty pozostałych komponentów pozostają bez zmian.

Minimalnym okresem dla funkcjonowania LOWE jest jeden rok w ramach udzielonego grantu i jeden rok w ramach trwałości projektu.

LGD **udziela** publicznym lub prywatnym organom prowadzącym szkoły **granty na przygotowanie i uruchomienie LOWE, zgodnie z modelem funkcjonowania LOWE**. Jeden grantobiorca będzie mógł otrzymać jeden grant na jedną szkołę.

Jeden LOWE będzie odpowiedzialny za aktywizację minimum 200 osób dorosłych z obszaru objętego LSR grantodawcy poprzez realizację pozaformalnej i nieformalnej edukacji w różnorodnej formie, zgodnie z pogłębioną diagnozą potrzeb uczestników. Minimum 80% aktywowanych w LOWE osób będą stanowiły osoby poniżej 60 roku życia.

Do osób zaktywizowanych w LOWE nie będą wliczane osoby, które uczestniczyły lub uczestniczą w zajęciach organizowanych w innym LOWE utworzonym na obszarze objętym LSR grantodawcy w perspektywie finansowej 2021-2027.

LGD **podpisze umowy** z wybranymi w otwartym naborze organami prowadzącymi szkołę na uruchomienie LOWE i przygotowanie szkół do pełnienia roli LOWE (zgodnie z modelem).

Następnie **przekáže** organom prowadzącym **granty** na wsparcie procesu przygotowania i uruchomienia LOWE, co zapewni, że będą one aktywnymi uczestnikami realizowanych działań.

Zakres wsparcia w ramach projektu grantowego

Grant może być przeznaczony na realizację zadań służących osiągnięciu celu, w szczególności na:

- a. opracowanie pogłębionej diagnozy potrzeb środowiska lokalnego w zakresie aktywności edukacyjnej oraz rozwijania kompetencji osób dorosłych;
- b. objęcie wsparciem minimum 200 osób dorosłych z obszaru objętego LSR w zakresie nabycia nowych lub podniesienia kompetencji;
- c. funkcjonowanie LOWE zgodnie z modelem, w tym utworzenie partnerstwa organu prowadzącego szkołę z co najmniej jednym podmiotem z otoczenia społeczno- gospodarczego.

Grant przekazywany będzie w transzach zgodnie z harmonogramem przedstawionym we wniosku o powierzenie grantu.

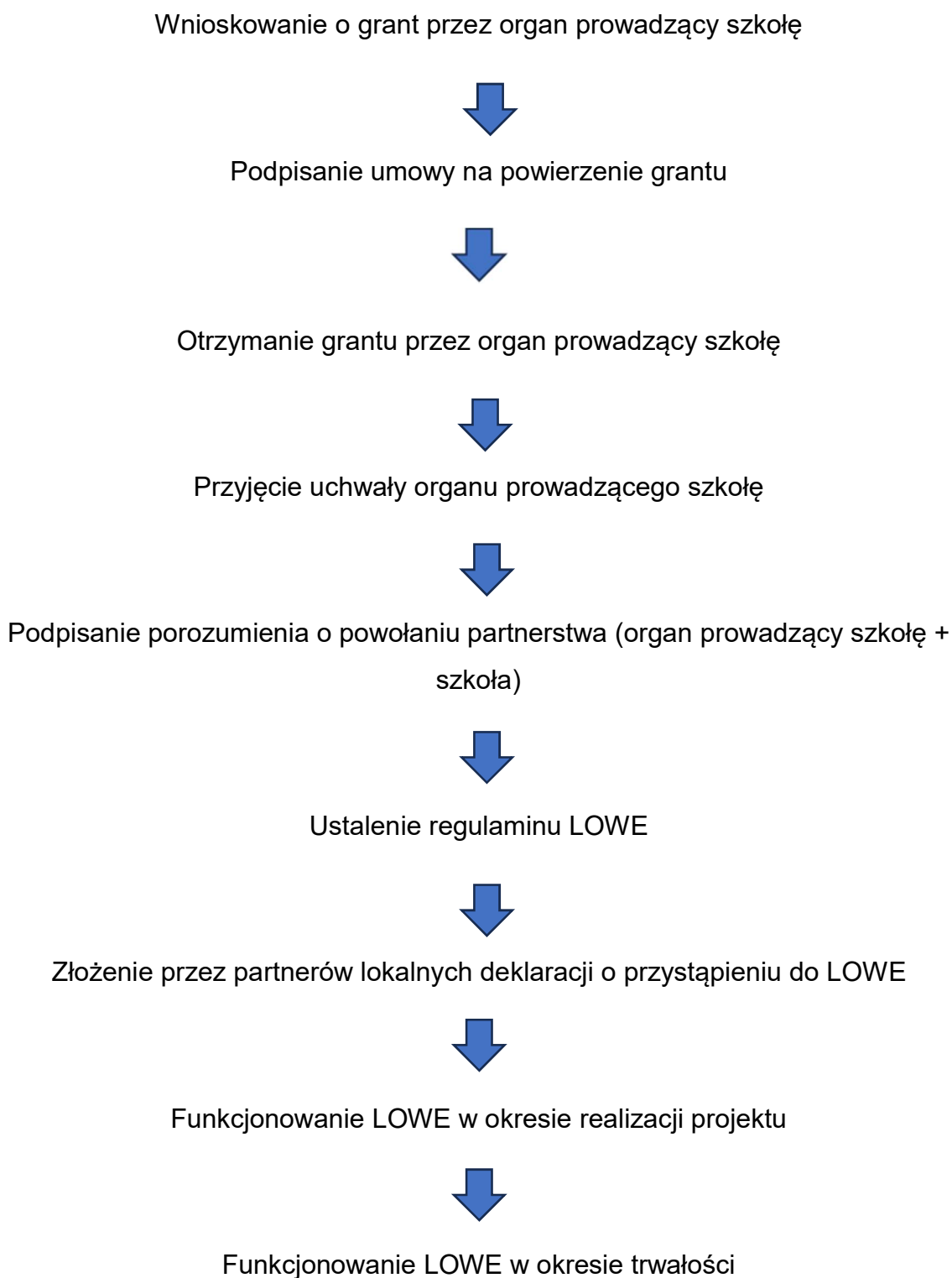
Szkoły pełniące funkcję LOWE wypracowują swoją koncepcję funkcjonowania, w której powinny uwzględnić ogólne założenia modelu:

- uczenie się w różnych miejscach - LOWE wykorzystuje pełen katalog środków i metod służących rozszerzaniu zakresu tematycznego i zróżnicowania form aktywności dorosłych,
- szeroka grupa klientów - LOWE nie ogranicza się tylko do rodziców uczniów uczęszczających do szkoły, ale poprzez m.in. powiązanie nauki z praktyką poszerza grupę uczestników, zakłada wykorzystanie aktywizujących metod dydaktycznych,
- oferta dostosowana do indywidualnych potrzeb oraz oczekiwań rynku pracy,
- wieloaspektowe zajęcia edukacyjne i aktywizujące,
- wykorzystanie potencjału szkoły, wykorzystanie doświadczeń oraz kompetencji kadry i zasobów materialnych szkoły,

- popytowe podejście do określania treści oferty edukacyjnej - usługi realizowane w ramach LOWE powinny być dostosowane do potrzeb społeczności lokalnej i oczekiwań osób z nich korzystających.

12. Kolejność działań w ramach tworzenia i funkcjonowania LOWE

Działania w ramach tworzenia i funkcjonowania LOWE:

13. Słownik skrótów i pojęć

CIS - Centrum Integracji Społecznej

CKZiU - Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego
CKP - Centrum Kształcenia Praktycznego
GOK - Gminny Ośrodek Kultury
EFS + - Europejski Fundusz Społeczny Plus
FEEdKP - Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027
IZ – Instytucja Zarządzająca
JST - Jednostka Samorządu Terytorialnego
KIS - Klub Integracji Społecznej
LGD - Lokalna Grupa Działania
LSR - Lokalna Strategia Rozwoju
LLL - Lifelong Learning Programme – Program Uczenia się przez całe życie
LOWE - Lokalny Ośrodek Wiedzy i Edukacji
MEiN - Ministerstwo Edukacji i Nauki
NGO - Organizacje pozarządowe
OPS - Ośrodek Pomocy Społecznej
PCPR - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PO WER - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
PPP - Partnerstwo publiczno-prywatne, w skrócie PPP (ang. public-private partnership)
PUP - Powiatowy Urząd Pracy
RLKS - Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność
ROPS - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
TIK - Technologie informacyjno-komunikacyjne
TSI - Technologie Społeczeństwa Informacyjnego
WUP - Wojewódzki Urząd Pracy
WTZ - Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZAZ - Zakład Aktywności Zawodowej

Edukacja formalna – kształcenie realizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły oraz inne podmioty systemu oświaty, uczelnie oraz inne podmioty systemu szkolnictwa wyższego, w ramach programów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych określonych w prawie o szkolnictwie wyższym, albo kwalifikacji w

zawodzie określonych w prawie o systemie oświaty - zgodnie z art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 2153, ze zm.).

Edukacja pozaformalna – kształcenie i szkolenie realizowane w ramach programów, które nie prowadzą bezpośrednio do uzyskania kwalifikacji pełnych lub kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych określonych w prawie o szkolnictwie wyższym, albo kwalifikacji w zawodzie określonych w prawie o systemie oświaty - zgodnie z art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 2153, ze zm.).

Uczenie się nieformalne – uzyskiwanie efektów uczenia się poprzez różnego rodzaju aktywność poza edukacją formalną i edukacją pozaformalną.

Efekty uczenia się – wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się.

Grantobiorca - należy przez to rozumieć podmiot publiczny lub prywatny będący organem prowadzącym szkołę, wybranym w drodze otwartego naboru (konkursu grantowego), z którym zostanie podpisana umowa o powierzenie grantu.

Grantobiorca nie może być podmiotem wykluczonym z możliwości otrzymania dofinansowania na podstawie art. 207 ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1270, ze zm.) albo na innej podstawie, w szczególności na podstawie orzeczeń sądów.

Kompetencje – wszystko to, co dana osoba wie, rozumie i potrafi wykonać odpowiednio do sytuacji.

Kompetencje podstawowe - (z ang. basic skills: literacy, numeracy, ICT skills) to podstawowe zdolności w zakresie rozumienia i tworzenia informacji, rozwijania i wykorzystania myślenia matematycznego oraz korzystania z technologii cyfrowych.

Polityka na rzecz uczenia się przez całe życie – polega na promowaniu i wspieraniu dobrej jakości uczenia się w każdym wieku, w różnych formach i miejscach oraz na potwierdzaniu efektów uczenia się w systemach kwalifikacji, stawia osoby uczące się w centrum, a miarą jej skuteczności są kompetencje i

kwalfikacje osób – niezależnie od drogi na jakiej zostały osiągnięte, realizowana jest we współpracy rządu, samorządu terytorialnego, pracodawców, pracobiorców, organizacji obywatelskich, podmiotów oferujących kształcenie i szkolenie. Jedną z najważniejszych cech tej polityki jest równoważne traktowanie edukacji formalnej, pozaformalnej i uczenia się nieformalnego.

Umiejętności – przyswojona w procesie uczenia się zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.

Upskilling Pathways (ścieżki poprawy umiejętności) - określenie stosowane w zaleceniu Rady UE z 19 grudnia 2016 r. w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych. Zalecenie to stanowi jeden z głównych dokumentów programowych w ramach Nowego europejskiego programu na rzecz umiejętności.

Wiedza – zbiór opisów obiektów i faktów, zasad, teorii oraz praktyk, przyswojonych w procesie uczenia się, odnoszących się do dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.